

SINIR DIŞI ETME KARARININ İCRASININ ERTELENMESİ*

Arő. Gör. Nedime Tuęçe YİĞİT**

SUSPENSION OF EXECUTION OF THE DEPORTATION DECISION

ÖZ

Sınır dışı etme kararı, idarî bir karardır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 53. maddesinin 3. fıkrasında düzenlendiği üzere, yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Aynı hüküm, sınır dışı etme kararının askıya alınmasını da düzenlemiştir. Bu durum iki türdür. Bunlardan birisi, yabancıнын dava açma süresi içinde sınır dışı edilmemesi iken, diğeri ise yargı yoluna başvurusu halinde yargılama sonuçlanıncaya kadar sınır dışı edilmemesidir. Ancak bunlardan ilki, teknik anlamda bir yürütmenin durdurulması müessesesi değilken, ikincisi

---

* Kabul Edildiği Tarih: 13.12.2017

DOI Numarası: [10.15337/suhfd.363094](https://doi.org/10.15337/suhfd.363094)

** Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Ana Bilim Dalı AraŐtırma Görevlisi

E-mail Adresi: nedimetugceozylmaz@gmail.com

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-8755-8992

yürütmenin durdurulmasıdır. Çalışmamızda, bu iki müessesenin idare hukukundaki yürütmenin durdurulması ile olan benzerlik ve farklılıkları ele alınacaktır.

ANAHTAR KELİMELER: Sınır Dışı Etme, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, İdarî Karar, Yürütmenin Durdurulması, İdarî Yargılama Usulü Kanunu.

ABSTRACT

Deportation decision is an administrative decision. According to Article 53/3 of Law on Foreigners and International Protection, Foreigner, legal representative or lawyer may appeal against the removal decision to the administrative court within fifteen days as of the date of notification. Same article has also regulated the suspension of deportation decision's execution in two ways. Firstly, not be deported during the judicial appeal period which may not be technically a suspension of execution, and secondly, not be deported in case of resort to the judgement which may be a way of suspension of execution. In this article, it will be analysed the resemblance and distinctness of both with the suspension of execution in administrative law.

KEY WORDS: Deportation, the Law on Foreigners and International Protection, administrative decision, suspension of execution, the Code of Administrative Procedure.

GİRİŞ

Türkiye'deki yabancılar hukukuna ilişkin sorunların çözümü için uzun yıllar yürürlükte kalan 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun¹ bazı hükümleri ile 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun², 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu³ (YUKK) ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. YUKK, yabancılar hukukuna ilişkin pek çok hususta olduğu gibi, yabancıların sınır dışı edilmesine ilişkin de yeni hükümler

¹ R.G. 24.07.1950/7564.

² R.G. 24.07.1950/7564.

³ R.G. 11.04.2013/28615.

getirmiştir. Kanun koyucu, sınır dışı etme sebeplerini YUKK içinde sistematik bir şekilde yeniden düzenlenmiş ve sınır dışı etme kararını almaya yetkili makamlar, kararın tebliği, karara karşı idare mahkemelerinin denetimi, yargılama süresi ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin yeni hükümlere yer vermiştir. Bunun yanı sıra Türkiye'yi terke davet ve YUKK'un yürürlüğe girmesinden önce oldukça tartışmalı olan idarî gözetim konusu da yeniden düzenlenmiştir.

YUKK'un yürürlüğe girmesinden önce sınır dışı etme kararlarına karşı yargı yoluna başvuru, kanunda ayrıca düzenlenmemiştir. Sınır dışı etme kararının idarî bir karar olması sebebiyle, bu karara karşı yargısal denetim, Anayasa'nın 125. maddesi çerçevesinde 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'ndaki⁴ (İYUK) genel hükümlere göre idare mahkemelerinde açılan davalarla gerçekleştiriliyordu⁵. Ancak çoğu kez, yabancı bir ülkede bulunmalarının vermiş olduğu tecrübesizlik ve yabancı dil engeli sebebiyle, hakkında sınır dışı etme kararı alınan pek çok yabancı, bu karara karşı yargı yoluna başvuru sürecini sancılı bir şekilde geçirmekteydi.

YUKK'un yürürlüğe girmesinden önce sınır dışı etme kararlarına karşı yargısal denetimde yürütmenin durdurulması başvurusu da İYUK'un 27. maddesindeki genel düzenleme çerçevesinde yapılabiliyordu⁶. Ancak yürütmenin durdurulması müessesesinin talebe bağlı olması nedeniyle, çoğu zaman talep süresinin kaçırılması ya da talepte bulunulsa dahi mahkemenin bu talebi reddetmesi nedeniyle mağduriyetlerin yaşandığı biliniyordu. Bu nedenle, Türkiye'nin sınır dışı etme kararının yürütmesinin durdurulmasına ilişkin yaşadığı bu sorunlar, birçok kez AIHM nezdinde, AIHS'nin 13. maddesine aykırılık teşkil etmesi sebebiyle mahkûmiyet kararıyla sonuçlanmıştır.

⁴ R.G. 20.01.1982/17580.

⁵ AYBAY, Rona/DARDAĞAN KİBAR, Esra: Yabancılar Hukuku, İstanbul 2005, s. 242; BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, Gülüm: "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hükümleri Uyarınca Yabancıların Türkiye'den Sınır Dışı Edilmesi", TBB Dergisi, 2013, S. 108, s. 244; GÜNER, Cemil: "Sınır Dışı Etme Kararı ile İlgili İdare Mahkemesi Kararlarının Kesinliği", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2017, C. 75, S. 1, s. 91.

⁶ GÜNER, s. 91.

Sınır dışı etme kararlarına karşı yargısal başvuru ve özelinde yürütmenin durdurulmasına ilişkin tüm bu olumsuz durumların bertaraf edilmeye çalışıldığı YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrası, pek çok açıdan yabancı lehine yenilikler getirmiştir. Buna göre, İYUK'un yargı yoluna ilişkin hükümlerine sınır dışı etme kararı bakımından kural olarak başvuru yapılamayacaktır⁷. Söz konusu fıkranın son cümlesindeki düzenleme, dava açma süresi içinde ve yargı yoluna başvurulması halinde yargılama sonuçlanıncaya kadar hükümde belirtilen yabancıların sınır dışı edilemeyeceğine ilişkindir. Böylece yabancıların, sınır dışı etme kararlarına karşı, hem dava açma süresi içerisinde hem de yargılama esnasında korunmaları sağlanmıştır. Çalışmanın başlığı, YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasındaki düzenleme yalnızca yürütmenin durdurulması müessesesine işaret etmediğinden, dava açma süresi içinde yabancıların sınır dışı edilmesini engelleyen düzenlemeyi de içine alacak şekilde "Sınır Dışı Etme Kararının İcrasının Ertelenmesi" olarak tercih edilmiştir. Çalışmamızda, bu korumaların birbirlerinden farkları ile birbirleriyle olan ilişkileri ve İYUK'un 27. maddesinde düzenlenen idari yargılama hukukundaki genel düzenleme olan yürütmenin durdurulması müessesesinden farkları üzerinde durulacaktır.

A. YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU KAPSAMINDA SINIR DIŞI EDİLECEK YABANCILAR

1. Genel Olarak

Türk yabancılar hukukunda sınır dışı etme sebepleri, YUKK'un 54. maddesinde düzenlenmiştir. YUKK'un yürürlüğe girdiği ilk halinde, 54. maddesinin 1. fıkrasında hakkında sınır dışı etme kararı alınacak yabancılar 13 bentte sayılmakta iken, 2016 yılında 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (676 sayılı KHK)⁸ ile yapılan değişiklikle bu fıkraya bir bent daha eklenerek başka bir sınır dışı etme sebebi daha getirilmiştir. Buna ek olarak, YUKK'un 54.

⁷ Aynı konu bakımından İYUK'ta ve YUKK'ta yargı yoluna ilişkin düzenleme getirilmesi, bu kanunlardan birisi arasında tercih yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu tercih ise, önceki genel kanun-sonraki özel kanun kuralına göre yapılmış ve neticesinde sonraki özel kanun olan YUKK'un, sınır dışı etme kararına karşı yargı yolu için uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır: **GÜNER**, s. 91.

⁸ **R.G. 29.10.2016/29872.**

maddesinin 2. fıkrasında sayılan sınır dışı etme sebeplerinde de, yine 676 sayılı KHK ile bir değişikliğe gidilmiştir.

Kanun koyucu, YUKK'un 54. maddesinde saydığı sınır dışı etme sebeplerinden bir kısmını idarenin takdirine bırakırken, bir kısmını ise bağlı yetkiye tabi tutmuştur⁹. Aşağıda idarenin takdir yetkisine veya bağlı yetkiye dayanarak hakkında sınır dışı etme kararı verebileceği yabancılara yer verilmiştir.

2. Haklarında Sınır Dışı Etme Kararı Alınması Zorunlu Olan Yabancılar

YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasındaki hükmün lafzı dikkate alındığında, bu fıkrada gösterilen yabancıların sınır dışı edilmesinde idarenin takdir yetkisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır¹⁰. Bu hallerde, idarenin, sayılan

⁹ Doktrinde YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasında sayılan bu sınır dışı etme sebepleri bakımından farklı bir sınıflandırmaya gidilmiştir. Bu ayrıma göre, sınır dışı etme sebepleri" güvenlik tedbiri olarak sınır dışı etme", "kamu düzenini korumak amacıyla sınır dışı etme" ve "ülkeye giriş, ülkeden çıkış, ülke içinde ikamet ve çalışma izni ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı davranışların ve bunlarla irtibatlı usulsüzlüklerin yaptırımı olarak sınır dışı etme" olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Hükmün (a) bendi güvenlik tedbiri olarak sınır dışı etme sebebi olarak değerlendirilirken; hükmün (b), (ç) ve (d) bendi kamu düzenini korumayı amaçlayan sınır dışı etme sebebi olarak değerlendirilmiştir. Diğer yandan, hükmün (c), (e), (f), (g), (ğ), (h), (ı), (i), (j) bentlerindeki sebepler ülkeye giriş, ülkeden çıkış, ülke içinde ikamet ve çalışma izni ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı davranışların veya bunlarla irtibatlı usulsüzlüklerin yaptırımı olarak sınır dışı etme sebeplerine yer vermiştir. Söz konusu sınıflandırma hakkında detaylı bilgi için bkz. **DARDAĞAN KİBAR, Esra**: "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısında ve Başlıca Avrupa Birliği Düzenlemelerinde Yabancıların Sınır Dışı Edilmelerine İlişkin Kurallar: Bir Karşılaştırma Denemesi", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 2012, C. 11, No. 2, s. 55 (Karşılaştırma Denemesi). Bu bağlamda, 676 sayılı KHK'nin 36. maddesi ile getirilen (k) bendi uyarınca uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğunun değerlendirilmesinde de kamu düzenini korumak amaçlandığından, bu bendi ikinci gruba dâhil etmek yerinde olacaktır.

¹⁰ **BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK**, s. 215; **ERTEN, Rifat**: "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, C. 19, S. 1, s. 30.

sebeplerden dolayı bağlı yetkiye¹¹ sahip olması, belirtilen sebeplerden birisine uyan bir yabancı hakkında sınır dışı etme kararı almasını zorunlu kılmaktadır.

YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasında sayılan, idarenin sınır dışı etme kararı almasına esas teşkil edecek sebepler sınırlı sayıdadır. Dolayısıyla, bu sebeplerin idarece genişletilmesi mümkün değildir¹². Bununla birlikte, aşağıda belirtileceği üzere, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in¹³ (Yönetmelik) 54. maddesinin 6. fıkrasında YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasında sayılan sınır dışı etme sebeplerine bir sebep daha ilave edildiği görülmektedir.

YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrası uyarınca hakkında sınır dışı etme kararı alınacak yabancılar şunlardır:

-5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun¹⁴ (TCK) 59. maddesi kapsamında¹⁵ sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirilenler (a bendi)¹⁶,

¹¹ Bağlı yetki, idarenin belirlenen bazı koşul ve durumların gerçekleşmesi halinde, mutlaka belli bir çözümü benimseyerek, belli bir idarî işlemi yapmak zorunda olmasıdır. Bağlı yetki halinde idarî kararın amaç unsuru önemini yitirir ve kanunda belirtilen nedenin gerçekleşmesiyle birlikte alınan karar, kamu yararına ve hizmet gereklerine uygun olarak kabul edilir. İdare, bu işlemi yapmayı reddeder veya belirtilenden daha farklı bir işlem yaparsa hukuka aykırı davranmış olur. Bağlı yetkiye yönelik tespitler için bkz. **ODYAKMAZ, Zehra/KAYMAK, Ümit/ERCAN, İsmail**: İdari Yargı, İstanbul 2015, s. 31-32.

¹² **EKŞİ, Nuray**: Yabancıları ve Uluslararası Koruma Hukuku, İstanbul 2014, s. 122.

¹³ **R.G. 17.03.2016/29656**.

¹⁴ **R.G. 12.10.2004/25611**.

¹⁵ TCK'nın 59. maddesine göre, işlediği suç nedeniyle hapis cezasına mahkûm edilen yabancı, koşullu salıverilmeden yararlandıktan ve her halde cezasının infazı tamamlandıktan sonra, durumu, sınır dışı işlemleriyle ilgili olarak değerlendirilmek üzere derhal İçişleri Bakanlığına bildirilir.

¹⁶ YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasında sınırlı sayıda sayılan sınır dışı etme sebepleri bakımından, idarenin bağlı yetkisi bulunmasına rağmen, söz konusu fıkranın (a) bendi, sınır dışı etme kararı bakımından İçişleri Bakanlığının gerçekleştirmesi gereken bir değerlendirme işlemi zorunlu kılmaktadır. Madde metni, niteliği gereği idarenin takdir yetkisinin bulunmadığı sınır dışı etme sebeplerine yer verse de, söz konusu bent, TCK'nın 59. maddesinde belirtilen yabancılar hakkında, ülkenin kamu düzeni için tehlike teşkil edip etmeyeceği değerlendirmesinin yapılması bakımından idarenin takdir yetkisine imkân vermektedir. Tespitler için bkz. **BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK**, s. 218; **DARDAĞAN KİBAR**, Karşılaştırma Denemesi, s. 57; **DEĞİRMENCI**,

-Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar (b bendi)¹⁷,

-Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar (c bendi),

-Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar (ç bendi),

-Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar (d bendi)¹⁸,

-Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler (e bendi),

-İkamet izinleri iptal edilenler (f bendi),

Olgun/KARAKURUMER, Alkın: "Suç İşleyen Yabancıların Sınırdışı Edilmesi Tedbirinin Tarihsel Gelişiminin Hukuki Bağlamda İrdelenmesi", Ceza Hukuku Dergisi, 2014, Y. 9, S. 25, s. 147; **ERTEN**, s. 30-31.

¹⁷ Türk hukukunda çıkar amaçlı suç örgütüne ilişkin düzenleme, 2005 yılına kadar mülga 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nda yer almaktaydı. 4422 sayılı Kanun'un, 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun (R.G. 31.03.2005/25772 Mükerrer) ile yürürlükten kaldırılmasıyla birlikte, doğrudan konuya ilişkin bir kanunî düzenleme kalmamıştır. Çıkar amaçlı suç örgütü kavramının mevzuatta karşılığı bulunmadığından, YUKK'taki düzenlemenin kapsadığı yabancılar bakımından bir belirleme yapılamamaktadır. Bu nedenle, ağır sonuçlar doğurabileceğinden, bir yabancıyı bu sınır dışı etme sebebine dayanılarak sınır dışı edilmesi hukuka uygun gözükmemektedir: **BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK**, s. 220.

¹⁸ YUKK'ta kamu düzeni ve kamu güvenliği kavramlarının tanımı yapılmadığından ve tehdit durumunun derecesinden söz edilmediğinden bu kavramlara ilişkin bir çerçeve çizmek oldukça güç görünmektedir: **DARDAĞAN KİBAR**, Karşılaştırma Denemesi, s. 65; **ERTEN**, s. 30-31; **BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK**, s. 228. Kamu düzeni ve kamu güvenliği kavramının belirsizliği hakkında ayrıca bkz. **OKAY TEKİNSOY, Özge:** İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı, İstanbul 2011, s. 7. Söz konusu kavramların anlamlarının belirsiz olması, YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen sınır dışı etme sebepleri açısından idareye geniş bir takdir yetkisi vermektedir. Her ne kadar YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasındaki sınır dışı etme sebepleri bakımından idarenin bağlı yetkisi olsa da, bu kavramların yorumlanması neticesinde yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alınması, özünde söz konusu sınır dışı etme sebebinin tespitinde idarenin takdir yetkisi olduğunu göstermektedir. **BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK**, s. 227-228.

-İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler (g bendi),

-Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler (ğ bendi),

-Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler (h bendi),

-Hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler (ı bendi),

-Uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra YUKK'un diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar (i bendi),

-İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar (j bendi),

-Uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenler (k bendi)¹⁹.

YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasında sayılan bu sınır dışı etme sebeplerine Yönetmelik ile bir sebep daha dâhil edilmiş görünmektedir. Buna göre, idarenin bağlı yetkisinin bulunduğu bir sınır dışı etme sebebi olarak, Yönetmelik'in 54. maddesinin 6. fıkrasında, Türkiye'de bulunan düzensiz göçmenlerden²⁰, durumları yetkili makamlarca tespit edilmeden önce üçüncü

¹⁹ YUKK'un yürürlüğe girdiği ilk halinde yer almamakla birlikte, 676 sayılı KHK'nın 36. maddesiyle, YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasına, uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenlerin de sınır dışı edileceğine ilişkin (k) bendi eklenmiştir.

²⁰ YUKK'un 3. maddesinin 1. fıkrasının (ı) bendinde düzenlendiği üzere düzensiz göç, yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişi, Türkiye'de kalışı, Türkiye'den çıkışı ve Türkiye'de izinsiz çalışmasıdır. Düzensiz göçmen ise yasadışı yollarla Türkiye'ye giren, Türkiye'de kalan, Türkiye'den çıkan ve Türkiye'de izinsiz çalışan yabancılarıdır. Düzensiz göç hakkında detaylı bilgi için bkz. **EKŞİ, Nuray**: Türkiye Avrupa Birliği Geri Kabul Antlaşması, İstanbul 2016, s. 1 vd. (Geri Kabul Antlaşması); **ÖZKAN, Işıl**: Göç, İltica ve Sığınma Hukuku, Ankara 2013, s. 125 vd.

bir ülkeye gitmek ya da menşe ülkesine geri dönmek isteğiyle İl Göç İdaresi Müdürlüklerine kendiliğinden başvurular hakkında sınır dışı etme kararı alınacağı öngörülmektedir²¹.

3. Haklarında Sınır Dışı Etme Kararı Alınması İdarenin Takdirine Bağlı Olan Yabancılar

Kanun koyucu, bazı hallerde sınır dışı etme konusunda idareye takdir yetkisi vermiştir. Buna göre, söz konusu sınır dışı etme sebeplerinden birinin gerçekleşmesi halinde, idarece değerlendirmede bulunulacak ve ilgili yabancıların sınır dışı edilip edilmeyeceğine karar verilecektir.

676 sayılı KHK ile değiştirilen YUKK'un 54. maddesinin 2. fıkrasındaki düzenlemede, hakkında sınır dışı etme kararı alınması idarenin takdir yetkisine bağlı olan yabancılar gösterilmiştir. Değişiklikten önce uluslararası koruma başvurusu sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler hakkında, sadece ülke güvenliği için tehlike oluşturduklarına dair ciddi emare bulunduğu veya kamu düzeni açısından tehlike oluşturan bir suçtan kesin hüküm giymeleri durumunda sınır dışı etme kararı alınabilmekteydi. Düzenlemenin yeni halinde ise, YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri kapsamında oldukları değerlendirilen uluslararası koruma başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler hakkında, uluslararası koruma işlemlerinin her aşamasında sınır dışı etme kararı alınabileceği düzenlenmiştir.

B. SINIR DIŞI ETME KARARININ YARGISAL DENETİMİ

1. Genel Olarak

Türk hukukunda sınır dışı etme kararı, YUKK'un 53. maddesinin 1. fıkrası uyarınca Valilikler tarafından re'sen ya da Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün

²¹ Anayasa'nın 16. maddesinde belirtildiği üzere, yabancıların temel hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılması ancak kanun ile gerçekleştirilebilir. Sınır dışı etme, yabancıların temel hak ve özgürlüklerine sınırlandırmalar getiren bir işlemdir. Dolayısıyla, bir yabancıların sınır dışı edilmesine ilişkin bir düzenlemenin, Anayasa'nın 16. maddesine uygun olması, ancak bir kanun hükmü olması ile mümkün hale gelecektir. Anayasa'yla güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin bir kanun hükmüne dayanılmaksızın yönetmelikle sınırlandırılması Anayasa'ya aykırı bulunmaktadır: **AYBAY/DARDAĞAN KİBAR**, s. 82-83, dn. 21. Bu haliyle söz konusu Yönetmelik hükmünün, Anayasa'nın 16. maddesine aykırılık teşkil ettiği söylenebilir.

talimatı üzerine verilen tek yanlı idarî bir işlemdir²². Zira sınır dışı etme, ilgi yabancıya rıza ve muvafakatine bağlı olmaksızın, idarenin iradesiyle gerçekleşmektedir²³. Bu bağlamda sınır dışı etme kararı, tek yanlı idarî işlemlerden bireysel idarî işlemlere, bir diğer deyişle idarî kararlara örnek teşkil etmektedir²⁴. Bu durum, sınır dışı etme işleminin yabancıya nihayetinde ülke dışına çıkarılmasına dayanak teşkil etme özelliğinden kaynaklanmaktadır²⁵. İlave olarak, sınır dışı etme kararı, uygulanışından hareketle, icraî özellik gösteren bir işlemle gerçekleşmektedir²⁶. Gerçekten de, sınır dışı etme kararı, yabancıya bir ülkeden başka bir ülkeye gönderilmesi gibi, idarenin fiilen gerçekleştirdiği bir işlem olduğundan icraîlik özelliği taşımaktadır.

Sınır dışı etme işlemi bir idarî işlem olduğundan, idare hukukundaki hukuka uygunluk karinesi gereği, aksi ispat edilinceye kadar hukuka uygun kabul edilir. Zira idare tarafından tek yanlı olarak alınan idarî kararlar, mahkeme tarafından iptal edilinceye kadar hukuka uygun kabul edildiğinden uygulamasına devam edilir²⁷. Ancak idarenin tesis ettiği bir işlem her zaman hukuka uygun olmayabilir. Sınır dışı etme gibi, yöneldiği kişi bakımından ağır hukukî sonuçlar doğuran bir idarî kararın hukuka aykırı olması, telafisi

²² **AYBAY/DARDAĞAN KİBAR**, s. 226; **ERGÜL, Ergin**: "Türk Hukukunda Yabancıları Sınır Dışı Etme ve Geri Gönderme İşlemleri", *Terazi Hukuk Dergisi*, 2012, S. 74, s. 84; **GÜNER**, s. 90; **KABAALIOĞLU, Halûk/EKŞİ, Nuray**: "Yabancıların Türkiye'den Sınırdışı Edilmesi", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 2004, C. 24, S. 1-2, Prof. Dr. Sevin Toluner'e Armağan, s. 520; **YILMAZOĞLU, Esat Caner**: "Yabancıların Sınırdışı Edilmesinin Anayasa Mahkemesinde Yargısal Denetimi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2015, S. 5, s. 907.

²³ Tek yanlı idarî işlemlere ilişkin genel tespitler için bkz. **AKYILMAZ, Bahtiyar/SEZGİNER, Murat/KAYA, Cemil**: *Türk İdare Hukuku*, Ankara 2015, s. 404; **GÖZLER, Kemal/KAPLAN, Gürsel**: *İdare Hukuku Dersleri*, Bursa 2012, s. 275.

²⁴ **KABAALIOĞLU/EKŞİ**, s. 520; **GÜNER**, s. 90.

²⁵ Bireysel idarî işlemler hakkında genel olarak bkz. **AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA**, s. 397-398.

²⁶ **KABAALIOĞLU/EKŞİ**, s. 520. İdarî işlemlerin icraîliği hakkında genel olarak bkz. **AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA**, s. 386; **GÖZLER/KAPLAN**, s. 279.

²⁷ Hukuka uygunluk karinesi hakkında detaylı bilgi için bkz. **AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA**, s. 386; **GÖZLER/KAPLAN**, s. 283; **TEKİNSOY, Ayhan**: *İdari Yargılama Hukukunda Yürütmenin Durdurulması*, Ankara 2013, s. 19 vd.

mümkün olmayan durumların ortaya çıkmasına sebep olabilecektir. Dolayısıyla idare, bir yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alırken, özenli davranmalıdır.

Anayasa'nın 125. maddesine göre, idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır. Bir yabancı hakkında YUKK'un 53. maddesine göre alınmış bir sınır dışı etme kararına karşı hukuka uygun olmadığı gerekçesiyle yargı yoluna başvurulabilir²⁸. İdarenin eylem ve işlemleri üzerindeki etkili denetim, şüphesiz yargısal denetimdir²⁹. Bu anlamda, özellikle bir idarî kararın iptali için mahkemeye başvurulması³⁰, hukuk devletinde vazgeçilmez bir hukuksal araçtır³¹. Bu sayede idarenin keyfî davranışlarının önüne geçilmesi sağlanabilmektedir.

2. İlk Derece Mahkemelerine Başvuru

YUKK'un yürürlüğe girmesinden önce, sınır dışı etme kararlarına karşı idarî yargıya başvuru, İYUK'ta düzenlenen genel hükümlere göre

²⁸ **AYBAY/DARDAĞAN KİBAR**, s. 242; **ÇİÇEKLİ, Bülent**: Yabancılar ve Mülteci Hukuku, Ankara 2014, s. 181; **KABAALIOĞLU/EKŞİ**, s. 521; **YILMAZ, Abdülhalim**: "Türkiye'de Yabancıların Sınırdışı Edilmesi: Uygulama ve Yargısal Denetim", Sınır ve Sınırdışı Türkiye'de Yabancılar, Göç ve Devlete Disiplinlerarası Bakışlar, Ankara 2014, s. 221-222.

²⁹ **ASLAN, Zehreddin**: İdarî Yargı'da Yürütmenin Durdurulması, İstanbul 1994, s. 10-11; **GÖZÜBÜYÜK, Şeref**: Yönetmelik Yargı, Ankara 2015, s. 1; **YILDIRIM, Ramazan**: Türk İdarî Rejimi Dersleri (İdarî Yargılama Hukuku) (Cilt 3), Konya 2015, s. 4.

³⁰ İptal davası, idare tarafından tesis edilmiş olan idarî bir karardan şahsî, meşru ve güncel bir menfaati ihlal edilen kişinin, idare mahkemelerine başvurmak suretiyle bu kararın kanuna, hukuka; yetki, sebep, şekil, konu ve amaç yönlerinden birine aykırılığından dolayı iptalinin istendiği davadır: **ASLAN**, s. 14. İptal davası hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz. **ÇAĞLAYAN, Ramazan**: İdarî Yargılama Hukuku, Ankara 2015, s. 371 vd.; **GÖZÜBÜYÜK**, s. 139 vd.; **KALABALIK, Halil**: İdarî Yargılama Usulü Hukuku, Konya 2014, s. 136 vd.; **KAPLAN, Gürsel**: İdarî Yargılama Hukuku, Bursa 2017, s. 192 vd.; **ÖZAY, İl Han**: Günışığında Yönetim II, Yargısal Korunma, İstanbul 2010, s. 156 vd.; **YILDIRIM**, s. 89 vd.

³¹ **ODYAKMAZ/KAYMAK/ERCAN**, s. 126; **YILDIRIM**, s. 4; **ASLAN**, s. 12. Hukuka aykırı idarî işleme karşı başvurulabilecek bir diğer yöntem ise, idarî denetim yoludur. Çalışmamız sınır dışı etme kararının yargısal denetimi ile ilgili olduğundan, sınır dışı etme kararlarına karşı idarî itiraz çalışmamızın kapsamı dışında bırakılmıştır.

yapılmaktaydı³². YUKK'ta ise, bu hususa ilişkin özel düzenlemeler getirilmiş ve İYUK'taki birçok hüküm, sınır dışı etme kararı bakımından uygulanabilirliğini kaybetmiştir. Bunlardan birisi de, sınır dışı etme kararlarına karşı idarî yargıya başvuru ve idarî yargıda yargılama hususundadır³³.

YUKK'un yürürlüğe girmesinden önce sınır dışı etme kararlarına karşı dava açma süresi, idarî yargıdaki genel dava açma süresi olup, bu süre, yazılı bildirim izleyen günden itibaren altmış gün olarak kabul edilmekte idi³⁴. Ancak YUKK'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, sınır dışı etme kararlarına karşı ilk derece mahkemelerine başvuru süresi kısalmıştır. YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasına göre, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde idare mahkemesine başvuruda bulunulabilmektedir³⁵.

³² **AYBAY/DARDAĞAN KİBAR**, s. 242; **BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK**, s. 244; **GÜNER**, s. 91.

³³ **GÜNER**, s. 91.

³⁴ **AYBAY/DARDAĞAN KİBAR**, s. 242; **GÜNER**, s. 91.

³⁵ Sınır dışı etme kararına karşı, idarî yargıdaki altmış günlük hak düşürücü nitelikteki başvuru süresi yerine on beş günlük sürenin getirilmesi, etkili başvuru hakkının ve hak arama özgürlüğünün sınırlandırılması sonucunu doğurabilmektedir: **BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK**, s. 244; **DARDAĞAN KİBAR**, s. 71; **TEKSOY, Barış**: "6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa Göre Yabancıların Vize Alma Zorunluluğu" Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013, C. 62, S. 3, dn. 895. İdarî yargıda açılacak olan bir iptal davası için öngörülen genel dava açma süresi, tebliğ tarihinden itibaren altmış gün iken; hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıların sınır dışı edilmesi, kendisi açısından ağır sonuçlar doğurabilecek olmasına rağmen, dava açma süresinin kararın tebliğinden itibaren on beş gün olarak belirlenmesi, dolaylı olarak etkili ve etkin bir yargılama yapılmasının da önünde engel oluşturmaktadır: **GÜNER**, s. 92, dn. 32; **KALAY, Jale**: AİHM Kararları Işığında Etkili ve Etkin Bir İdarî Yargı Denetimi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2007, s. 239-241. Sınır dışı etme kararının iptali, başvuru süresinin kısa olmasının doğurabileceği muhtemel sonuçlar hakkında ayrıca bkz. **ERTEN**, s. 33. AYM'ye göre (T. 01.10.1991, E. 1990/40, K. 1991/33), dava açma süresi, dilekçelerin hazırlanması ve eklerinin temin edilmesini imkânsız kılacak ve büyük ölçüde güçleştirecek derecede kısa olmamalı ve dava hakkının kullanımına ölçsüz bir sınırlama getirmemelidir: **KASAPÖĞLU TURHAN, Mine**: "İdarî Yargıda İvedi Yargılama Usulü", Ankara Barosu Dergisi, 2015, S. 3, s. 195. Netice olarak, bu süre hak düşürücü bir süredir ve hak düşürücü sürenin doğurduğu sonuçların hukukumuzda telafisi mümkün değildir. Tüm bu eleştirilere rağmen AYM, 2016 yılında verdiği bir başka kararla bu tartışmalara son vermiştir. Ankara 1. İdare Mahkemesi, YUKK'un sınır dışı etme kararına karşı yargı yolunu düzenleyen 53.

Sınır dışı etme kararına karşı idare mahkemelerine yapılacak olan başvuru, dava dilekçesinin mahkemeye verilmesiyle gerçekleşir. Sınır dışı etme kararına karşı mahkemeye başvuru yapılmasının ardından, İYUK'un 14. maddesi gereği ilk inceleme başlatılır. İYUK'ta ve YUKK'ta aksine bir hüküm bulunmadığından yargılama, İYUK'taki genel yargılama usulü olan yazılı yargılama usulüne göre gerçekleştirilir³⁶.

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasında, sınır dışı etme kararına karşı idare mahkemesine yapılacak başvuruların, mahkeme tarafından on beş gün içinde karara bağlanacağı öngörülmektedir. İdarî yargı organlarınınca yapılan bir yargılamanın etkinliği, özellikle yargılamanın makul sürede ve hakkaniyete uygun şekilde yapılmasıyla mümkündür³⁷. Ancak sınır dışı etme kararlarına karşı idare mahkemesinde açılan davalarda, yargılamanın on beş günle sınırlı tutulması, yargılamanın etkinliği konusunda tereddüt uyandırmakta ve hak arama hürriyetine ilişkin bir sınırlandırma niteliği taşımaktadır³⁸.

---

maddesinin 3. fıkrasının birinci ve üçüncü cümlelerinde yer alan on beş günlük başvuru süresinin Anayasa'nın 2, 10, 36 ve 142. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle bu sürelerin iptal edilmesini talep etmiştir. Ancak AYM, öngörülen dava açma süresinin dava dilekçesinin hazırlanmasını imkânsız kılacak veya büyük ölçüde güçleştirecek kadar kısa olmadığına ve dolayısıyla hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından olan mahkemeye erişim hakkının kullanılmasını önemli ölçüde güçleştirmedikçe ya da hakkı kullanılamaz hale getirmedikçe karar vermiştir. Son olarak, AYM'ye göre yabancıların hukuksal durumunun kısa zamanda açığa kavuşması amacıyla getirilen on beş günlük dava açma süresi, hakkın özüne dokunmamakta ve ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir. Bu nedenlerle AYM, idare mahkemesinin talebini reddetmiştir (AYM T. 14.07.2016, E. 2016/37, K. 2016/135).

³⁶ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. **ÇAĞLAYAN**, s. 221 vd.; **GÖZÜBÜYÜK**, s. 349 vd.; **KALABALIK**, s. 241 vd.; **KAPLAN**, s. 318 vd.; **YILDIRIM**, s. 141 vd.

³⁷ **KALAY**, s. 301.

³⁸ Aynı yönde görüşler için bkz. **DARDAĞAN KİBAR**, Karşılaştırma Denemesi, s. 71; **BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK**, s. 244; **GÜNER**, s. 93; **TEKSOY**, s. 895, dn. 57. YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasının bu içeriğine karşın, Ankara 1. İdare Mahkemesi tarafından 2016 yılında AYM'ye yapılan bir başvuruda, düzenlemenin, Anayasa'nın 2, 10, 36 ve 142. maddelerine aykırı olduğu belirtilmiş ve hükümdeki on beş günlük yargılama süresinin iptal edilmesi talep edilmiştir. AYM, başvuruyu değerlendirmiş ve başvuru konusu sürenin düzenleyici nitelikte olduğuna; yargı mercilerinin belirtilen süreler içerisinde yargısal işlemleri yerine getirmemesinin tarafların hak kaybına yol açmayacağına ve dolayısıyla, yabancıların sahip olduğu hakkın özüne dokunmadığı

Son olarak, YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasında ve Yönetmelik'in 56. maddesinin 3. fıkrasında düzenlendiği üzere, mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararı veren makama da başvurusunu bildirir. Her ne kadar bu yükümlülüğün kanunda bir yaptırımı öngörülme de, aşağıda yer verildiği üzere, yargı yoluna başvurusu nedeniyle yabancıların sınır dışı edilmemesi, en erken bu bildirim yoluyla güvence altına alınabileceğinden önem arz etmektedir. Zira Yönetmelik'in 59. maddesinin 4. fıkrasında, idarenin sınır dışı etme kararına karşı yargı yoluna gidildiği bilgisini edindiği andan itibaren sınır dışı etme işlemini durduracağı düzenlenmiştir.

3. Kanun Yoluna Başvuru

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasında düzenlendiği üzere, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıların, idare mahkemelerine başvurusuyla gerçekleştirilen yargılama neticesinde alınan kararlar kesindir³⁹. Bir diğer ifadeyle kanun koyucu, bu kararın kanun yollarına götürülmesine izin vermemiş ve bir anlamda hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıların hak arama hürriyeti sınırlandırılmıştır⁴⁰. Bu düzenleme, YUKK'un yürürlüğe

---

gibi ölçülülük ilkesine de aykırı olmadığına karar vermiştir. Diğer yandan, düzenlemenin, adil yargılamaya hakkını zedelediği, davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını öngören anayasal ilkeye de uygun olduğuna karar verilmiş ve talep reddedilmiştir (AYM, T. 14.07.2016, E. 2016/37, K. 2016/135).

³⁹ Benzer bir düzenleme YUKK'un 80. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde de bulunmaktadır. Buna göre, kabul edilemez başvuru ile hızlandırılmış değerlendirme kararlarına karşı idare mahkemelerinde açılacak davalarda, mahkemenin kararı kesindir. Söz konusu düzenleme hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. **BAYATA CANYAŞ, Aslı**: "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamındaki Kabul Edilmez Başvuru ve Hızlandırılmış Değerlendirme Kararlarının Kesinliği", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2015, S. 22, s. 140 vd.

⁴⁰ **GÜNER**, s. 97 vd. Anayasa'nın 16. maddesindeki düzenlemeye göre, temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlandırılabilir. Buna göre, bir yabancıların temel hak ve özgürlüklerine getirilecek sınırlamalar kanunla gerçekleştirilebilir ve getirilecek sınırlamanın mutlaka milletlerarası hukuka uygun olması gerekmektedir. Bir yabancıların idare mahkemelerindeki bir karara karşı kanun yollarına başvurusunun engellenmesi şüphesiz temel hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmasıdır. Ancak bu sınırlama YUKK ile getirilmiştir ve dolayısıyla şekli açıdan Anayasa'ya uygundur. Diğer yandan, getirilen düzenlemenin milletlerarası hukuka da uygun olması gerekmektedir. Milletlerarası hukuka uygun olmayan bir

girmesinden önceye, bir diğer deyişle sınır dışı etme kararlarına karşı İYUK hükümlerine göre yargı yoluna başvuru yapıldığı döneme kıyasla daha az çağdaş bir durumu beraberinde getirmiştir⁴¹.

düzenleme hakkında, Anayasa'ya aykırılık iddiasında bulunulabilecektir: **GÜNER**, s. 98.

- ⁴¹ **GÜNER**, s. 94-95. Kanun yollarına başvuru hakkı, ilk olarak hak arama özgürlüğü çerçevesinde incelenmelidir. Hak arama özgürlüğü, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenmiştir. Hükme göre herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hükümden de anlaşıldığı üzere, hak arama özgürlüğü adil yargılanma hakkının bir yansımasıdır. Zira AİHM'in çeşitli kararlarında da adil yargılanma hakkının mahkemeye erişim hakkını da içerdiği ve temyiz hakkının mahkemeye erişim hakkı ve adil yargılanma hakkı ile ilişkilendirildiği belirtilmiştir. Tespit için bkz. **BAYATA CANYAŞ**, s. 147. AİHS'nin 6. maddesinde getirilen adil yargılanma hakkı ise, yalnızca medenî hak ve yükümlülükler ile cezaî alanda yöneltilen suçlamalar bakımından getirilmiş bir düzenlemedir. AİHM, AİHS'nin 6. maddesinin kapsamını taraf devletlerin iç hukuklarından bağımız bir şekilde AİHS'nin amacını ve koruduğu menfaatleri dikkate alarak belirlemektedir. Zira AİHM'in kararlarının yeknesaklaşması bakımından bu belirleme önemlidir. İdare hukuku alanındaki çeşitli uyumsuzluklar bakımından AİHS'nin 6. maddesinin uygulamasını kabul etmesine rağmen Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, yabancıların ülkeye girişi, ülkede ikamet, seyahati ve ülkeden sınır dışı edilmesi meselelerine ilişkin uyumsuzluklarda bu uygulamayı kabul etmemektedir. Dolayısıyla, bir yabancı sınır dışı edilmesine ilişkin karar için getirilmesi talep edilen temyiz yolu bu madde kapsamında değildir; zira temyiz yolunun getirilmesi gerektiğine ilişkin maddede herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. (**Aff. 39652/98 (Cour Européenne des Droits de l'Homme) Maaouia c. France [2000]**, §§ 33-40). Diğer yandan AİHM, AİHS'ye Ek 7 No'lu Protokol'ün 1. maddesinin sınır dışı edilen yabancılar hakkında yeterli güvenceyi sağladığına ilişkin çeşitli kararları bulunmaktadır. Ancak bu hüküm, asgarî bir koruma sağlarken, mutlaka AİHS'nin 6. maddesiyle tamamlanması gerekmektedir: **EKŞİ, Nuray**: "İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 6. Maddesinin Yabancıların Sınırdışı Edilmesine Uygulanıp Uygulanamayacağı Sorunu", Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 2010, Y. 29, S. 1-2, s. 127. AİHS'nin 13. maddesi ise, daha önce incelendiği üzere, etkili başvuru hakkına ilişkin bir düzenleme getirmiştir. Bu düzenlemeye göre, AİHS'de teminat altına alınmış hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, millî makamlar önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir: **KABAALIOĞLU/EKŞİ**, s. 508. Etkili başvuru hakkının düzenlendiği bu madde, adil yargılanma hakkındaki düzenlemenin aksine, ihlallerin kapsamı bakımından bir sınırlama getirmemektedir. Ancak tıpkı adil yargılanma hakkına ilişkin düzenlemede olduğu üzere, temyiz yolunun bulunması gerektiğine ilişkin bir gereklilik de öngörmüştür. Ancak AİHM incelemelerinde görüldüğü üzere, ülkede

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasındaki hüküm, sınır dışı etme kararlarına karşı başvuruyu değerlendiren idare mahkemelerinin kararlarının kesin olduğunu ve dolayısıyla bu kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamayacağını düzenlerken; 2014 yılında İYUK'un 45. maddesine getirilen bir değişiklikle bu durum değiştirilmiştir. 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un⁴² 19. maddesiyle idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı bölge idare mahkemesine başvurulabileceği İYUK'un 45. maddesine eklenmiştir⁴³.

İYUK'un 45. maddesinin 1. fıkrasının ilk cümlesine göre, idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare

---

bulunan başvuru yollarının toplamı bakımından yapılan değerlendirme neticesinde, bunların yeterli olduğuna ilişkin bir görünüş, etkili başvuru hakkının sağlandığı varsayımını ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla, sınır dışı edilmeye ilişkin idare mahkemesinin verdiği karara karşı temyiz yoluna başvurulamamasına rağmen; buna karşı AYM'de bireysel başvuru talebinde bulunabiliyor olması Türkiye'de etkili başvuru hakkının kullanılabilirdiği anlamına gelmektedir: **BAYATA CANYAŞ**, s. 149-150; **GÜNER**, s. 100. Her ne kadar hak arama özgürlüğü, dolayısıyla adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının içeriği bakımından temyiz yolunun zorunlu bir unsur olmadığı kabul edilse de ilk derece mahkemelerinin kararlarına karşı yüksek mahkemelere başvuru hakkı, bu kararların hukuka uygunluğunun denetlenmesi, hukukun gelişiminin sağlanması, içtihat ve hukukta birliğin sağlanması ve yargılamanın daha çabuk gerçekleştirilmesi bakımından önemli bir husustur: **AVCI, Mustafa**: "İdari Yargıda İstinaf", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2011, S. 96, s. 182-183. Sınır dışı etme kararları bakımından ilk derece mahkemelerinin aldığı kararların kesin olduğunun kabul edilmesi ve kanun yollarına başvurunun engellenmesi, YUKK kapsamında getirilen bir düzenleme olduğu için Anayasa'ya uygun olmasına rağmen, idare mahkemeleri tarafından alınan diğer kararlar için öngörülen bir kanun yoluna başvurunun engellendiği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla, kanun yollarının kapatılması, bir ihlal olmamakla birlikte; hak arama özgürlüğü ve etkili başvuru hakkının sınırlandırılması niteliğindedir ve Anayasa'nın 16. maddesine uygun bir şekilde YUKK'ta yer alması sebebiyle sınır dışı etme kararları bakımından uygulanacak bir düzenlemedir.

⁴² **R.G. 28.06.2014/29044.**

⁴³ 6545 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, sınır dışı etme kararlarına karşı idare mahkemesinin verdiği hüküm için hangi kanunun uygulanacağı meselesi gündeme gelmiştir. Burada, sonraki tarihli özel kanun, bir diğer deyişle İYUK'un dikkate alınması suretiyle konuya çözüm getirilmiştir: **GÜNER**, s. 95.

mahkemesine, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. Hükümde dikkati çeken husus, bu başvuru olanağının başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi getirilmiş olmasıdır. Bir diğer deyişle, YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrası ve 80. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde düzenlendiği üzere, idare mahkemelerinin kararlarının kesin olarak kabul edilip bunlara karşı başvuru olanağının kaldırıldığı hükümler dahi İYUK'un 45. maddesi gereği ihmal edilmeli ve idare mahkemesinin bu hususlarda verdiği kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulabilmesi mümkün olmalıdır⁴⁴.

6545 sayılı Kanun ile İYUK'a getirilen bir diğer hüküm, Danıştay dava dairelerinin kesin kararları ile bölge idare mahkemelerinin kararlarının temyizine ilişkindir. İYUK'un 46. maddesinde *numerus clausus* gösterilen kararlar hakkında, başka kanunlarda aksine hükümler bulunsa dahi kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde Danıştay'da temyiz talebinde bulunulabilir. Sınır dışı etme kararı, bir idarî işlem olduğundan, yalnızca İYUK'un 46. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendindeki düzenleme gereği, bölge idare mahkemesinin kararlarının temyize götürülüp götürülmeyeceği konusunda bir tespite ihtiyaç duyulmaktadır⁴⁵. Bunun dışında hükümde gösterilen hiçbir temyiz nedeni, sınır dışı etme kararlarının temyiz edilebileceğine ilişkin bir düzenleme getirmemiştir. Zira İYUK'un 46. maddesinin 1. fıkrasındaki düzenleme, yalnızca parasal değer taşıyan idarî işlemler bakımından temyiz mümkün olduğunu düzenlemektedir. Dolayısıyla, idare mahkemelerinin sınır dışı etme kararlarına karşı bölge idare mahkemelerine başvurulabiliyorken; temyiz yoluna başvuru mümkün değildir⁴⁶. Daha önce de bahsedildiği üzere, bu durum, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğünün sınırlandırılması anlamına gelmektedir⁴⁷.

⁴⁴ Konu hakkındaki tartışmalar için bkz. **BAYATA CANYAŞ**, s. 152; **EKŞİ, Nuray**: "2014 Yılında Kabul Edilen İdari Yargıda İstinaf Müessesesinin Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamında Açılacak İdari Davalara Etkisi", *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2015, C. 1, S. 1, s. 36 (İstinaf Müessesesi); **GÜNER**, s. 108.

⁴⁵ **EKŞİ**, İstinaf Müessesesi, s. 38; **GÜNER**, s. 109.

⁴⁶ **BAYATA CANYAŞ**, s. 152-153; **GÜNER**, s. 110.

⁴⁷ İYUK'un 46. maddesinde düzenlenen kanun yoluna ilişkin hükmün Anayasa'nın 13. maddesi çerçevesinde değerlendirilmesi hakkında bkz. **BAYATA CANYAŞ**, s. 153.

C. SINIR DIŞI ETME KARARININ İCRASININ ERTELENMESİ

1. Sınır Dışı Etme Kararının Yürütmesinin Durdurulması

a. Türk İdare Hukukunda Genel Olarak Yürütmenin Durdurulması

Bir idarî işlemin, uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zarar ve durumların ortaya çıkacak olması ve açıkça hukuka aykırı olması hallerinde, bu olumsuz durumların önüne geçmek ve kamu yararını sağlamak maksadıyla, söz konusu işlemin hukuka uygunluk karinesinin ve icraîliğinin dava sonuna kadar askıya alınması, yürütmenin durdurulması olarak tanımlanmaktadır⁴⁸.

İdarî işlemler, daha önce de belirtildiği üzere, hukuka uygunluk karinesinden yararlanır ve hukuka aykırı olduğu idare veya yargı tarafından tespit edilinceye kadar uygulanma niteliğine sahiptir⁴⁹. Ancak bu karar, her zaman hukuka uygun olmayıp, zaman zaman bireyin ekonomik zararına veya temel hak ve özgürlüklerinin ihlaline de yol açabilmektedir⁵⁰. Yürütmenin durdurulması, idarî işlemin yürütülmesinin geçici bir süre, en geç dava sonuna kadar ertelenmesidir⁵¹. Yürütmenin durdurulması, idare hukukunun temel ilkelerinden olan "idarî işlemin kanunîliğine" aykırılık teşkil etmekte ve bir anlamda hukuka uygunluk ile hukuka aykırılık karineleri arasında denge kurmaktadır⁵².

İdarî yargıda yürütmenin durdurulması yargısal bir karar olmasına rağmen⁵³, başlı başına bir dava değildir. Yürütmenin durdurulması, ancak iptal davasıyla birlikte gündeme gelebilmektedir⁵⁴. Mahkemenin yürütmenin durdurulmasına ilişkin bir kararı olmadıkça veya kanunda açıkça

⁴⁸ ÇAĞLAYAN, s. 495.

⁴⁹ ASLAN, s. 23; ÇAĞLAYAN, s. 495-496; GÖZÜBÜYÜK, s. 455; KAPLAN, s. 414; ÖZAY, s. 245.

⁵⁰ GÖZÜBÜYÜK, s. 455-456; KALABALIK, s. 312.

⁵¹ GÖZÜBÜYÜK, s. 456; KALABALIK, s. 312-313; KAPLAN, s. 419; ÖZAY, s. 252; YILDIRIM, s. 289.

⁵² ASLAN, s. 29; ÖZAY, s. 252.

⁵³ ÇAĞLAYAN, s. 497; GÖZÜBÜYÜK, s. 464.

⁵⁴ ASLAN, s. 30; ÇAĞLAYAN, s. 497; KALABALIK, s. 312, 314; ÖZAY, s. 251; YILDIRIM, s. 288.

öngörülmedikçe, kural olarak yürütme kendiliğinden durmaz⁵⁵. Zira açılan her davada, yürütmenin kendiliğinden durması, idarenin işleyişini güç hale getirecek veya tamamen durma noktasına getirebilecektir. Bu anlamda yürütmenin durdurulmasına ilişkin yargısal karar aranması, çoğu zaman olumlu bir durumdur⁵⁶.

Yürütmenin durdurulması, yargısal bir karar olduğundan usul ve esas bakımından birtakım şartların yerine getirilmesi zorunludur. Buna göre, mahkeme tarafından yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi için gereken usule ilişkin şartlardan en önemlileri talepte bulunulması⁵⁷, açılmış

⁵⁵ İYUK'un 27. maddesinin 4. fıkrasında düzenlendiği üzere, vergi uyumsuzluklarına ilişkin davalarda, dava açılması yürütme kendiliğinden durdurur. Bir diğer deyişle, kişinin yürütmenin durdurulması talebinde bulunması gerekmemektedir: **GÖZÜBÜYÜK**, s. 455; **KALABALIK**, s. 312-313, 323.

⁵⁶ Böyle durumlarda, genellikle klasik yaklaşımın esas alındığı ve kamu yararının bireysel menfaatlere üstün tutulduğu gözlemlenmektedir: **ASLAN**, s. 18; **GÖZÜBÜYÜK**, s. 455; **TEKİNSOY**, s. 7.

⁵⁷ **ASLAN**, s. 16, 53. Mahkemenin talep olmaksızın, kendiliğinden yürütme durdurma kararı vermesi mümkün değildir. Zira İYUK'un 27. maddesinde de "yürütmenin durdurulması istemli davalarda" bulunduğu ifade edilmiştir. Davanın her aşamasında yürütmenin durdurulması talebinde bulunulabilir: **ÇAĞLAYAN**, s. 498, 500; **GÖZÜBÜYÜK**, s. 454, 456; **KALABALIK**, s. 312, 314; **KAPLAN**, s. 417; **YILDIRIM**, s. 287. Yürütmenin durdurulması istemi, davacının şahsına bağlı bir haktır ve bu nedenle bizzat davacı tarafından yapılmalıdır. Davacının dışındaki üçüncü kişilerin yürütme durdurma talebinde bulunmaları mümkün değildir: **ORGAN, İbrahim/COŞKUN KARADAĞ, Neslihan**: "Türk Vergi Yargısında Yürütmenin Durdurulması-II", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2012, C. 21, S. 3, s. 77.

bir iptal davasının bulunması⁵⁸, teminat yatırılması⁵⁹, savunma alınması⁶⁰, yürütmeyi durdurma kararının gerekçeli olması⁶¹ şeklinde sıralanabilir. Esasa ilişkin şartlar ise, açık bir hukuka aykırılık⁶² ve telifisi güç ya da imkânsız

⁵⁸ Yürütmenin durdurulması iptal davasına sıkı sıkıya bağlıdır ve ondan ayrılması mümkün değildir. Dolayısıyla, yürütmenin durdurulması, nihaî karar verilinceye kadar her aşamada talep edilebilir: **ÇAĞLAYAN**, s. 497, 500; **GÖZÜBÜYÜK**, s. 460; **KALABALIK**, s. 314; **KAPLAN**, s. 417.

⁵⁹ İYUK'un 27. maddesinin 6. fıkrasına göre, yürütmenin durdurulması kararları, teminat karşılığında verilebilir. Teminatın amacı, yürütmenin durması halinde idarenin karşılaşılabileceği muhtemel zararı karşılamaktır. Ancak durumun gereklerine göre teminat aranmayabilir. Taraflar arasında teminata ilişkin olarak çıkan anlaşmazlıklar, yürütmenin durdurulması hakkında karar veren daire, mahkeme ya da hâkim tarafından çözümlenir. İdareden ve adlî yardımdan faydalanan kimselerden teminat alınmaz.

⁶⁰ İYUK'un 27. maddenin 2. fıkrasında düzenlendiği üzere, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra yürütmenin durdurulmasına karar verilebilmektedir. Ancak, uygulanmakla etkisi tükenecek olan idarî işlemlerin yürütülmesi, idarenin savunması alınmaksızın da durdurulabilmektedir. Uygulanması durumunda, eski halinde geri gelmesi imkânsız olan idarî işlemlerde, idarenin savunması beklenmeksizin yürütmenin durdurulması kararı verilir, idarenin savunması geldikten sonra karar tekrar değerlendirilerek, gerekirse yürütmenin durdurulması kararı kaldırılır: **ÇAĞLAYAN**, s. 501; **KALABALIK**, s. 317; **KAPLAN**, s. 417-418. Ancak dava dilekçesi ve eklerinden yürütmenin durdurulması isteminin yerinde olmadığı anlaşılırsa, davalı idarenin savunması alınmaksızın istem reddedilebilir.

⁶¹ Mahkemenin vereceği yürütmenin durdurulması kararının, Anayasa'nın 125. maddesinde ve İYUK'un 27. maddesinde gösterildiği üzere gerekçeli olması zorunludur. Ayrıca İYUK'ta, yürütmenin durdurulması kararlarında idarî işlemin hangi gerekçelerle hukuka açıkça aykırı olduğu ve işlemin uygulanması halinde doğacak telifisi güç veya imkânsız zararların neler olduğunun belirlenmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir: **ASLAN**, s. 30.

⁶² Yürütmenin durdurulması işleminin esasına ilişkin getirilen şartlardan birisi açık hukuka aykırılıktır. Bu aykırılık, dava dilekçesinde veya işlem dosyasında ilk bakışta anlaşılabilir türden bir aykırılıktır. Zira iptal davasına konu olan işlemin hukuka aykırı olup olmadığına ilişkin nihaî karar, dava sonunda verilecektir: **ÇAĞLAYAN**, s. 503; **KALABALIK**, s. 316-317. Burada söz konusu edilen hukuka aykırılık, yalnızca kanuna ve mevzuata aykırılık hali değildir. Hukuka aykırılığı, kanuna ve mevzuata aykırılığı da kapsayan, adalet, hak ve nesafet kurallarını da içine alan bir kavram olarak anlamak gerekir: **ASLAN**, s. 48.

zararın⁶³ bulunmasıdır⁶⁴. Bu şartlar, Anayasa'nın 125. maddesi ve İYUK'un 27. maddesiyle getirilen yürütmenin durdurulmasına ilişkin hükümlerden çıkarılmaktadır. Mahkeme, yürütmenin durdurulmasına ilişkin talebi inceleyerek, şartlar yerine getirilmişse kabul veya şartlar henüz sağlanmamışsa ret kararı verebilmektedir⁶⁵.

İYUK'un 52. maddesinde düzenlendiği üzere, bir mahkeme kararına karşı temyiz veya istinaf yoluna başvurulmuş olması, kural olarak kararın yürütülmesini durdurmaz. Temyiz aşamasında yürütmenin durdurulmasına, temyiz incelemesine yetkili Danıştay dava dairesi, kurulu veya istinafa başvurusunu incelemeye yetkili bölge idare mahkemesince karar verilebilmektedir. İYUK'un 48. maddesinin 5. fıkrası, yürütmenin durdurulması istemli temyiz dilekçesini, karşı tarafa tebliğ edilmeden karar verilmek üzere

⁶³ İdarî işlemin yürütülmesi, dava sonunda verilecek iptal kararını etkisiz kılacaksa, ortada telafisi güç ya da imkânsız zarar var demektir: **ASLAN**, s. 49; **ÇAĞLAYAN**, s. 504; **KALABALIK**, s. 316; **YILDIRIM**, s. 290. Bir idarî işlemin uygulanması telafisi güç durumlara yol açacaksa, yürütmenin durdurulması kararı alınması için bu koşulun yeterli olduğu hakkında bkz. **ÖZAY**, s. 255. Doktrinde buradaki zarar kavramına, kamu yararı bakımından değil, davacı bakımından yaklaşılması gerektiği savunulmaktadır: **ASLAN**, s. 52; **ÇAĞLAYAN**, s. 504. Telafisi güç veya imkânsız zararın, dava açıldığında var olması şart olmayıp, ileride gerçekleşebilecek olan ve iptal kararının etkisini azaltabilecek veya ortadan kaldıracabilecek zararlar da telafisi güç veya imkânsız zarar kavramı içinde değerlendirilebilir: **YILDIRIM**, s. 290.

⁶⁴ Anayasa'nın 125. maddesinde ve İYUK'un 27. maddesinde, yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi için açık bir hukuka aykırılık ve telafisi güç ya da imkânsız zarar şartının birlikte sağlanması gerektiği düzenlenmiştir. Ancak doktrinde bu durum eleştirilmiştir. Eleştiriler genellikle bu iki şartın bir arada bulunmasının güç olduğu ve bunlardan yalnızca telafisi mümkün olmayan zarar şartının gerçekleşmesinin aranması yönündedir. Eleştiriler hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz. **ÇAĞLAYAN**, s. 505; **ÖZAY**, s. 254 vd.

⁶⁵ **ÇAĞLAYAN**, s. 506-507. Doktrindeki bir görüşe göre, ret ve kabul kararı dışında yürütmenin durdurulmasına ilişkin iki karar türü daha bulunmaktadır. Buna göre, idarî yargı yerinin, davanın niteliğine göre savunmanın alınmasına kadarki süre için dava konusu idarî işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar vermesine geçici yürütmenin durdurulması kararı; davacının talebi üzerine, davalı idarenin savunması alındıktan sonra, esas hakkında karar verilmeye kadar iptal davasına konu olan idarî işlemin yürütmesinin durdurulmasını içeren ara karara, esas karar verilmeye kadarki süreyi kapsayan yürütmenin durdurulması kararı denmektedir: **ASLAN**, s. 57-61; **YILDIRIM**, s. 288-289.

ilgili yere dosya ile birlikte sevk edileceğini düzenlemiştir. Dolayısıyla temyiz aşamasında yürütmenin durdurulması talebi, mahkeme tarafından öncelikle incelenmesi gereken kararlar arasındadır⁶⁶. İYUK'un 51. maddesinde düzenlendiği üzere, temyiz ve istinaf aşamasında, mahkeme kararı hakkında yürütmenin durdurulması kararı verildikten sonra, mahkeme kararının bozulmasına hükmedilirse, bozma kararı, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur.

Yürütmenin durdurulmasına ilişkin verilen ret veya kabul kararlarına karşı itiraz, İYUK'un 27. maddesinin 7. fıkrasında düzenlenmiştir⁶⁷. Buna göre yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı, Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarına, bölge idare mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine, idare ve vergi mahkemeleri ile tek hâkim tarafından verilen kararlara karşı, bölge idare mahkemesine başvurulabilmektedir. Ancak hükümde bu itiraz, süreye bağlanmıştır. Buna göre, kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere yürütmenin durdurulması kararına itiraz edilebilmektedir⁶⁸. Şüphesiz bu itirazı yapabilecek olanlar davanın taraflarıdır. İtirazı inceleyen mercî yedi gün içerisinde kararını verir ve bu karar kesindir; bir diğer deyişle, nihaî karar özelliği göstermeyen bu karara karşı kanun yoluna başvurmak mümkün değildir⁶⁹. İtiraz üzerine alınan karardan sonra, koşullarda değişiklik olması halinde, yeniden yürütmenin durdurulması talebinde bulunulabilir⁷⁰.

Talep sonucu, yürütmenin durdurulmasına karar verilmişse, doktrindeki birçok yazar tarafından da kabul edildiği üzere, karar geçmişi etkilidir. Bir

⁶⁶ ÇAĞLAYAN, s. 510.

⁶⁷ Yürütmenin durdurulması kararına karşı itirazın fayda ve sakıncaları ile itiraz müessesesinin kaldırılması gerektiği yönünde görüş hakkında ayrıca bkz. KALABALIK, s. 319-321.

⁶⁸ Doktrinde, yürütmenin durdurulması kararına itiraz için öngörülen yedi günlük sürenin, özel bir süre olması sebebiyle adli tatilde de işleyeceği ve adli tatil nedeniyle uzamayacağını savunan yazarlar bulunmasına rağmen, uygulama bu yönde değildir. KAPLAN, s. 421.

⁶⁹ ÇAĞLAYAN, s. 517; GÖZÜBÜYÜK, s. 456, 459, 462.

⁷⁰ GÖZÜBÜYÜK, s. 462-463.

diğer deyişle, yürütmenin durdurulması ile dava edilen işlemden önceki hukukî durum, kaldığı yerden devam eder⁷¹. Ancak bu durum, işlemin varlığına hanel getirmmez. Yürütmenin durdurulması kararıyla birlikte, işlemin kanunîlik karinesi geçici olarak askıya alındığından, uygulanması durur ve hukuka aykırılık karinesi ortaya çıkar⁷².

Yürütmenin durdurulması kararı bir yargısal karar olduğundan, idare bu karara uymakla yükümlüdür⁷³. Bu yükümlülük, Anayasa'nın 138. maddesiyle teminat altına alınmıştır. İYUK'un 28. maddesinin 1. fıkrasında da bu duruma ilişkin bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre, Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur⁷⁴. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez. Yürütmenin durdurulması kararlarının yerine getirilmemesinden dolayı hizmet kusuru nedeniyle idarenin sorumluluğu söz konusu olur⁷⁵.

b. YUKK'tan Önceki Durum

Türk hukukunda sınır dışı etme kararı, idarî bir işlem olması sebebiyle hukuka uygunluk karinesinden yararlanır. Ancak bu karar, her zaman hukuka uygun olmayıp, bazen hakkında karar verilen kimsenin birtakım hak ve özgürlüklerinin ihlaline yol açabilmekte ve telafisi mümkün olmayan zararlara sebep olabilmektedir. Bu nedenle, sınır dışı etme kararının yürütmesinin durdurulması, yabancı bakımından getirilen önemli bir güvencedir.

⁷¹ ASLAN, s. 109; ÇAĞLAYAN, s. 517; GÖZÜBÜYÜK, s. 456; KALABALIK, s. 323-324; KAPLAN, s. 419; ÖZAY, s. 245; YILDIRIM, s. 288.

⁷² ÇAĞLAYAN, s. 516-517.

⁷³ ASLAN, s. 113; GÖZÜBÜYÜK, s. 464.

⁷⁴ Konuya ilişkin detaylı bilgi için ayrıca bkz. ASLAN, s. 122-124. Danıştay 10. Dairesi de 01.12.1995 tarih ve 1994/4525 E. ve 1995/6422 K. sayılı kararında, mahkeme tarafından verilen yürütmenin durdurulması kararının gereğinin idarece gecikmeksizin ve şarta bağlanmaksızın yerine getirilmesi gerektiğini belirtmiştir: KALABALIK, s. 324.

⁷⁵ ASLAN, s. 122; GÖZÜBÜYÜK, s. 467; YILDIRIM, s. 292.

YUKK'un yürürlüğe girmesinden önce, sınır dışı etme kararına karşı yargı yoluna başvurulması halinde, 5682 sayılı Kanun'da özel hüküm bulunmaması sebebiyle, İYUK'taki genel hükümlere göre yürütmenin durdurulmasına karar verilmekteydi⁷⁶. Bu bağlamda, bir yabancı hakkında alınan sınır dışı etme kararına karşı idare mahkemesinde yürütmenin durdurulması talebinde bulunulması, İYUK'un 27. maddesindeki genel hüküm çerçevesinde gerçekleşebiliyordu.

İYUK'un 27. maddesine göre, yürütmenin durdurulması başvurusu yapılmaması durumunda, mahkeme tarafından yargılama devam ederken yabancının sınır dışı edilmesi söz konusu olabilmekteydi. Hatta bazen, başvuru yapılmasına rağmen, gerekli incelemeler yapılmadan yürütmenin durdurulması talebinin reddedildiği de oluyordu. Bu nedenle o dönemde yürürlükte olan hükümlerin, böyle bir duruma ihtimal vermesi dahi, AİHM tarafından AİHS'nin 3. ve 13. maddelerinin ihlali niteliğinde görülmüştür⁷⁷.

Bu davalardan birisi de, Jabari adlı bir İran vatandaşı hakkında görülmüştür⁷⁸. Jabari, hakkında alınan sınır dışı etme kararına karşı, 08.03.1998 tarihinde Ankara İdare Mahkemesi'ne başvuruda bulunur ve yürütmenin durdurulmasını talep eder. Mahkeme ise, 16.04.1998 tarihinde Jabari'nin talebini reddeder ve İYUK'a göre kararın uygulanması halinde, telafisi mümkün olmayan zararların meydana gelmeyeceği gerekçesiyle yürütmenin durdurulmasına gerek olmadığı sonucuna varır. Jabari, Türk makamlarınca hakkında verilen sınır dışı etme kararına karşı, İran'da kötü muamele ve ölüm cezasına maruz kalacağı ve Türkiye'de etkili bir iç hukuk yolu bulunmadığından bahisle AİHM'e başvurur. Mahkemenin yürütmeyi durdurma talebini reddi, AİHM nezdinde etkili bir iç hukuk yolu bulunmadığı şeklinde değerlendirilir. Buna ek olarak, idare mahkemesinin yürütmeyi durdurma talebinin reddine ilişkin kararında gerekçeye yer verilmemesi ve bu

⁷⁶ AYBAY/DARDAĞAN KİBAR, s. 242; BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, s. 244, dn. 110.

⁷⁷ Tespitler için bkz. ÇİÇEKLİ, s. 181.

⁷⁸ Söz konusu AİHM kararı hakkında bkz. Aff. 40035/98 (Cour Européenne des Droits de l'Homme) Jabari c. Turquie [2000]. Kararın Türkçe metni için bkz. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["jabari"\],"languageisocode":\["TUR"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-121732"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Son Erişim Tarihi: 01.12.2017).

karara karşı temyiz aşamasında başvuru hakkı verilmemesi de aynı kararda eleştirel bir şekilde dile getirilir. Tüm bu sebeplerle, söz konusu davada Türkiye, AİHS'nin 13. maddesini ihlal ettiği gerekçesiyle haksız bulunur.

AİHM'in Türkiye hakkında vermiş olduğu bir diğer karar ise⁷⁹, haklarında sınır dışı etme kararı verilen İran vatandaşları Abdolkhani ve Karimnia'nın AİHM'e yaptıkları başvuru sonucu ortaya çıkar. Abdolkhani ve Karimnia, belirlenemeyen bir tarihte Türkiye'ye yasadışı yollardan giriş yaptıkları gerekçesiyle tutuklanırlar ve geldikleri yer olan Irak'a 17.06.2008 tarihinde sınır dışı edilirler. Fakat sınır dışı edilmelerinin hemen ardından Türkiye'ye geri dönerler ve bir süre sonra yol kontrolü sırasında pasaportlarının sahte olması nedeniyle tutuklanırlar. Abdolkhani ve Karimnia, 21.06.2008 tarihinde İran'a geri gönderilirlerse politik görüşleri nedeniyle idam edileceklerini ve Irak'ta da hayatlarının tehlike altında olduğunu ifade ederler. Yine de haklarında yasadışı yollardan Türkiye'ye giriş yapmış olmaları nedeniyle açılan ceza davası neticesinde mahkûmiyet kararı verilir ve bu ceza beş yıl süreyle ertelenir. Her iki yabancı da, yargılamanın bitmesini takiben, 28.06.2008 tarihinde İran'a sınır dışı edilmek istenir; ancak İranlı yetkililer kendilerini kabul etmezler. Bunun üzerine, 26.09.2008 tarihinde Kırklareli Yabancılar Kabul ve İkamet Merkezine yerleştirilirler ve 18.10.2008 tarihinde Kırklareli Valiliğine yazdıkları dilekçe ile geçici sığınma talebinde bulunurlar. Fakat dilekçelerine cevap verilmez. Abdolkhani ve Karimnia'nın AİHM'e yaptıkları başvuru neticesinde AİHM, AİHS'nin 13. maddesi uyarınca, Irak ve İran'a sınır dışı edilme kararları kendilerine tebliğ edilmediğinden sınır dışı etme kararının iptali için idare mahkemelerine dava açamamalarını; idare mahkemesinde dava açmış olsalardı dahi yürütmeyi durdurma kararının verilmemesi halinde sınır dışı etme kararının icra edilebilir olması ihtimali nedeniyle Türkiye'yi haksız bulmuştur⁸⁰.

⁷⁹ Aff. 30471/08 (Cour Européenne des Droits de l'Homme) Abdolkhani et Karimnia c. Turquie [2009].

⁸⁰ Abdolkhani ve Karimnia- Türkiye davası hakkında detaylı bilgi için bkz. **EKŞİ, Nuray:** *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Abdolkhani ve Karimnia-Türkiye Davası*, İstanbul 2010, s. 62 vd. (Abdolkhani ve Karimnia). Kararın Türkçe metni için bkz. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["304](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

c. YUKK'taki Durum

aa. Genel Olarak

YUKK'un yürürlüğe girmesi ile birlikte, sınır dışı etme işleminin yürütmesinin durdurulması, İYUK'un kapsamından çıkarılmış ve YUKK'taki özel bir düzenlemeyle, sınır dışı etme işleminin yürütmesinin durdurulması talebinin reddi neticesinde ortaya çıkan sorunlar, yabancı lehine aşılmaya çalışılmıştır. YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasına göre, hakkında sınır dışı etme kararı alınan bir yabancı rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi veya yargı yoluna başvurulması halinde hakkında sınır dışı etme kararı alınacak yabancılardan terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar, kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar, uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilen ve söz konusu kimselerden oldukları değerlendirilen uluslararası koruma başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler hariç, yargılama sonuçlanıncaya kadar sınır dışı etme işlemi uygulanmaz.

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasında, lâfzî olarak yürütmenin durdurulmasından bahsedilmemektedir. Ancak söz konusu düzenlemenin nihayetinde sınır dışı etme kararının belirli bir süre uygulanmayacağı; bir diğer deyişle kararın icrasının⁸¹ ötelenmesi ve hukuka uygunluk karinesinin⁸² belirlenen süre sonuna kadar askıya alındığı anlaşılmaktadır.

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasında, kararın icrasının askıya alınmasının, dava açma süresi içerisinde veya yargı yoluna başvurulması halinde yargılama sonuçlanıncaya kadar olmak üzere iki şekilde düzenlediği görülmektedir. Bu aşamada belirtmek gerekir ki, YUKK ile getirilen yürütmenin durdurulması müessesesi, İYUK'un 27. maddesinde düzenlenen farklıdır. Ancak söz konusu yeni düzenlemenin, hakkında sınır dışı etme kararı alınan

71/08"], "documentcollectionid2": ["CHAMBER"], "languageisocode": ["TUR"], "display": ["0"] } (Son Erişim Tarihi: 01.12.2017).

⁸¹ İdarî işlemin icraîliği hakkında detaylı bilgi için bkz. **TEKİNSOY**, s. 8 vd.

⁸² Dava açılmasının dava konusu işlemin yürütmesini durdurması, bu işlemin hukuka uygun olmadığı anlamına gelmediği hakkında bilgi için bkz. **TEKİNSOY**, s. 21.

bir yabancı bakımından getirdiği bu güvence yerindedir⁸³. Zira İYUK'ta dava açma süresi içerisinde, yabancı için bu şekilde bir koruma getiren hüküm bulunmadığı gibi, idarî yargıya başvuru da kendiliğinden sınır dışı etme işleminin yürütmesini durdurmamaktadır.

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasının son cümlesindeki yargı yoluna başvurulmasıyla birlikte, yargılama sonuna kadar yürütmenin durdurulmamasına ilişkin bölümü, İYUK'un 27. maddesinin 4. fıkrasında yer alan vergi mahkemelerinde, vergi uyuşmazlıklarından doğan davaların açılmasının, tarh edilen vergi, resim ve harçlar ile benzeri malî yükümlerin ve bunların zam ve cezalarının dava konusu edilen bölümünün tahsil işlemlerini durduracağına ilişkin düzenlemeye benzetilmektedir. Zira söz konusu hükümde de idarî yargıya dava açılması, ayrıca bir talebe ihtiyaç duymaksızın yürütmenin kendiliğinden durmasını sağlayacaktır⁸⁴. Diğer yandan, dava açma süresi içerisinde kararın icraîliğinin askıya alınması yürütmenin durdurulmasına benzetilmektedir. Zira yürütmenin durdurulması, iptal davasına sıkı sıkıya bağlıdır.

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasında yürütmenin durdurulmasına ilişkin getirilen ilginç düzenlemelerden biri de, sınır dışı etme kararı alınan yabancının sınır dışı edilmeye ilişkin rızasının saklı tutulmasıdır. Esasında hükmün, hakkında sınır dışı etme kararı alınan kimse bakımından olumlu bir sonuç doğurmadığı dikkate alınacak olursa, yabancının, hakkında olumsuz bir işlem yapılması için rıza bildirmesi, sanki rıza bildirilen sınır dışı etme işleminin olumlu bir işlem olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Dolayısıyla burada kanun koyucunun, niyetini kesin bir şekilde ortaya koyamadığı görülmektedir.

Yabancının yargılama esnasında sınır dışı edilecek olması, adil yargılanma hakkının ihlali niteliğindedir. YUKK'un 54. maddesinin 2. fıkrası kapsamında sınır dışı edilecek yabancılar, uluslararası koruma kapsamında olduklarından sınır dışı edilmeleri sıkı kurallara bağlanmıştır. Ayrıca bu

⁸³ ÇİÇEKLİ, s. 181.

⁸⁴ ÇAĞLAYAN, s. 508; GÖZÜBÜYÜK, s. 463; KALABALIK, s. 312. Konu hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz. ORGAN/COŞKUN KARADAĞ, s. 71 vd.

kimselerin yargılama esnasında sınır dışı edilmiş olmaları, hak arama hürriyetinin de ihlali niteliğindedir⁸⁵.

Aşağıda hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıların sınır dışı edilmelerini askıya alan YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasındaki durumlar, iki başlık halinde incelenmiştir. Bunlardan ilki, dava açıldıktan sonra yürütmenin kendiliğinden durması iken, diğeri dava açma süresi içinde yabancıların sınır dışı edilmemesidir.

bb. Yargı Yoluna Başvurulması Halinde Yargılama Sonuçlanıncaya Kadar Yabancıların Sınır Dışı Edilememesi

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasındaki düzenlemede, yargı yoluna başvurusu halinde, hakkında sınır dışı etme kararı verilen yabancıların yargılama sonuçlanıncaya kadar sınır dışı edilmeyeceği ifade edilmiştir. Bu yönüyle YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrası, İYUK'un 27. maddesinde düzenlenen yürütmenin durdurulmasına ilişkin genel hükümden farklılık arz etmektedir. Ancak İYUK'un 27. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen vergi uyumsuzluklarından doğan davalarda uygulanacak olan istisna niteliğindeki yürütmenin durdurulması işlemiyle benzerlik gösterdiği de bu vesileyle vurgulanmalıdır⁸⁶.

Yukarıda da açıklandığı üzere, yürütmenin durdurulması, iptal davasıyla beraber düşünülmesi gereken bir müessesedir. Sınır dışı etme işlemi bakımından da bu durum geçerlidir. Bir diğer deyişle, iptal davası açılmaksızın bir idarî işlemin uygulamasının ötelenmesi, teknik anlamda bir yürütmenin durdurulması değildir. Bu bağlamda, YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasıyla getirilen "yargı yoluna başvurusu halinde yabancıların sınır dışı edilmeyeceği kuralı" ile İYUK'un 27. maddesinde düzenleme altına alınan yürütmenin durdurulması işlemine ilişkin genel kuralın ortak yanı, her ikisinde de iptal davasının varlığının aranmasıdır.

⁸⁵ ÇİÇEKLİ, s. 181.

⁸⁶ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ORGAN/COŞKUN KARADAĞ**, s. 73 vd.; **GERÇEK, Adnan**: "Yürütmenin Durdurulması Müessesesinin Vergileme İşlemleri Üzerindeki Etki ve Sonuçları", İ. Ü. İktisat Fakültesi Maliye Araştırmaları Merkezi Konferansları, 2002, 41. Seri, s. 118 vd.

Yabancıнын yargı yoluna başvurması halinde, yargılama sonuçlanıncaya kadar kararın yürütmesinin kendiliğinden durması, YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasının son cümlesinde gösterilen kimseler bakımından mümkün değildir. Güvenceden yararlanamayacak olan bu kimseler, hakkında idarenin bağlı yetkiyle sınır dışı etme kararı verdiği, YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasının (b), (d) ve (k) bentlerinde sayılan yabancılarıdır. Buna göre, terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar, kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar, uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenler ve bu kimselerden oldukları değerlendirilen uluslararası koruma başvurusu sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kimselerin, sınır dışı etme kararına karşı dava açmaları halinde, yürütmenin kendiliğinden durması bu hükümle engellenmiştir. Her ne kadar, YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasından, YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri nedeniyle hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıların yargı yoluna başvurmaları ile birlikte yürütmenin kendiliğinden durmayacağı sonucuna ulaşılsa da, bu durum bu yabancılar hakkında alınan sınır dışı etme kararının yürütmesinin asla durmayacağı anlamına gelmemektedir. Yargılama devam ederken hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıнын yürütmeyi durdurma talebi göz ardı edilerek sınır dışı edilmesi, daha önce de incelendiği üzere, istenmeyen bir durumdur ve AİHS'nin 3. ve 13. maddelerinin ihlali niteliğindedir. Bu nedenle, sayılan bu yabancılar, hükmün kapsamı dışında bırakıldıkları için, haklarında verilen sınır dışı etme kararına karşı yargı yoluna başvurdıklarında, sınır dışı edilmek istemiyorlarsa, İYUK'un 27. maddesinin 2. fıkrası gereği, mahkemeden ayrıca yürütmenin durdurulmasını talep edebilmelidirler. Aksi halde, haklarında verilmiş olan sınır dışı etme kararının icraîliği devam eder ve nihayetinde sınır dışı edilirler⁸⁷.

⁸⁷ Uluslararası koruma başvurusu yapmış olan ya da uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin haklarında sınır dışı etme kararı verilmesi halinde, bu karara karşı yargı yoluna başvurulmuş olmasının, sınır dışı etme kararının uygulanmasına engel olmayacağına dair görüş için bkz. **DOĞAN, Vahit**: *Türk Yabancılar Hukuku*, Ankara 2017, s. 117.

Sınır dışı etme işleminin yürütmesinin durdurulmasına ilişkin YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasındaki düzenlemenin, İYUK'un 27. maddesindeki genel düzenlemeden ayrılan ilk yanı, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya yargı yoluna başvurusu halinde, ayrıca bir talebe ihtiyaç duyulmaksızın sınır dışı edilmesinin durdurulmasıdır. Görüldüğü üzere, YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, yürütmenin durdurulması için iptal davasının açılması yeterli olup ayrıca talepte bulunulmasına gerek yoktur⁸⁸. Yabancıya, yargı yoluna başvurusu halinde getirilen bu koruma, yargılama sonuçlanıncaya kadar devam etmektedir⁸⁹.

İYUK'un 27. maddesinin 5. fıkrası uyarınca, mahkemenin kendisine yönlendirilmiş bir talep olmaksızın, kendiliğinden yürütmeyi durdurma kararı vermesi mümkün değildir. Türk hukukunda kural, bu olmakla beraber, istisna niteliğinde olan sınır dışı etme kararlarında olduğu gibi, herhangi bir talep olmaksızın yürütmenin kendiliğinden durması, Alman hukukunda kabul edilmiş bir sistemdir. Bu sistemde, hukuka uygunluk karinesinin yargı yoluna başvurulmasıyla son bulunduğu kabul edilmektedir⁹⁰. Genel kuraldan ayrılmasına rağmen, bu durum yabancı açısından olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Zira hakkında sınır dışı etme kararı alınan bir yabancıya, tümüyle yabancı olduğu bir hukuk sisteminde, tek başına yargı yoluna başvurmayı başarsa bile yürütmenin durdurulması talebinde bulunabilmesi, zayıf bir olasılıktır. Bu bağlamda, yabancıya yargılama sürecinde de

⁸⁸ **BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK**, s. 245; **ERTEN**, s. 32. Mevzuatta yürütmenin durdurulması ile ilgili herhangi bir düzenleme olmaması durumunda davanın açılmasının işlemin icraîliği üstünde bir etkisi yoktur. Ancak dava açılmasının yürütmeyi durdurucu etkisinin kabul edildiği durumlar da, işlemin icraî olmadığı sonucunu doğurmaz: **TEKİNSOY**, s. 18. Dolayısıyla sınır dışı etme kararında da, bu karara karşı dava açılmasının yürütmeyi durdurması, kararın icraî olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

⁸⁹ Bu durum, İYUK'un 27. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenen yürütmenin durdurulmasına ilişkin düzenlemeye benzemektedir. Davanın açılması yürütmenin durdurulması için yeterlidir. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. **ÇAĞLAYAN**, s. 508; **GERÇEK**, s. 119 vd.; **GÖZÜBÜYÜK**, s. 463; **KALABALIK**, s. 312; **ORGAN/COŞKUN KARADAĞ**, s. 73 vd.

⁹⁰ Alman hukukundaki konuya ilişkin tespitler için bkz. **ASLAN**, s. 23-24; **ÇAĞLAYAN**, s. 496.

Türkiye'de kalmasının sağlanması, sınır dışı edilme sonucu oluşabilecek ağır sonuçların bertaraf edilmesi ve yabancıların sahip olduğu birtakım hak ve özgürlüklerin ihlalinin önüne geçilmesi göz önünde bulundurulduğunda, talep olmaksızın yargı yoluna başvurulması ile birlikte yürütmenin durdurulması yerinde bir düzenlemedir.

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasında yer alan sınır dışı etme işleminin yürütmesinin durdurulmasına ilişkin düzenlemenin, İYUK'un 27. maddesindeki genel düzenlemeden bir diğer farkı, sınır dışı etme kararının icrasının durdurulmasına ilişkin yargısal bir karar aranmaksızın, kendiliğinden durmasıdır. İYUK'un 27. maddesinin 2. fıkrasında düzenlendiği üzere, Danıştay ve idare mahkemeleri, kanunda sayılan şartları sağlaması kaydıyla, bir işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar verebilirler. Bu bakımdan, genel düzenlemede yürütmenin durdurulması, yargısal bir karara bağlıdır. Ancak YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrası, bu hususta kanunî bir güvence getirmiştir. Zira YUKK bağlamında yabancılar hakkında yürütmenin durdurulması için yargı yoluna başvurulması yeterlidir. Bu bağlamda başvuru, yargısal bir karara ihtiyaç duyulmaksızın yürütmeyi kendiliğinden durdurmakta; bir diğer deyişle yabancıların sınır dışı edilmesinin önüne geçmektedir⁹¹.

Sınır dışı etme kararının yürütmesinin durdurulması için mahkeme kararının aranmıyor olması, beraberinde Anayasa'nın 125. maddesinde ve İYUK'un 27. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen yürütmenin durdurulmasına ilişkin genel düzenlemeden farklı bir durum daha ortaya çıkarmıştır. Buna göre, idarî yargıda yürütmenin durdurulması kararları gerekçeli olmak durumundadır. Bir diğer deyişle, yürütmenin durdurulmasına karar veren mahkeme, bu kararını idarî işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğduğu ve idarî işlemin açıkça hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle verdiğini belirtmekle kalmamalı; kendisini bu kaniya vardırان sebepleri de kararında açıklamalıdır⁹². Ancak YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasında, sınır dışı etme kararlarının yürütmesinin durdurulmasına ilişkin olarak getirilen düzenlemede, yürütmenin durdurulması için bir mahkeme

⁹¹ BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, s. 245.

⁹² ÇAĞLAYAN, s. 502.

kararına ihtiyaç duyulmadığından, gerekçeli bir karar şartı da söz konusu olmayacaktır.

Sınır dışı etme kararlarının yürütmesinin durdurulmasına ilişkin YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasındaki düzenlemede, İYUK'un aksine teminat gösterilme zorunluluğu da aranmamaktadır. Gerçekten de, İYUK'un 27. maddesinin 6. fıkrasında düzenlendiği üzere, yürütmenin durdurulması kararları teminat karşılığında verilmektedir; ancak durumun gereklerine göre teminat aranmayabilir. Buna karşın sınır dışı etme kararlarının yürütmesinin durdurulmasına ilişkin getirilen YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrası, hakkında sınır dışı etme kararı alınan bir yabancı, yargı yoluna başvurması halinde sınır dışı edilmeyeceğine ilişkin bir içeriği haiz olup, yürütmenin durdurulması bakımından teminat talep edildiğine dair bir hükme yer vermemiştir.

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasındaki yürütmenin durdurulmasına ilişkin düzenlemede yer verilmeyen; ancak İYUK'un yürütmenin durdurulmasına ilişkin genel düzenlemesi olan 27. maddesinde belirlenen şartlardan birisi de, yürütmenin durdurulması kararı verilmeden önce idarenin savunmasının alınmasıdır. İYUK'un 27. maddesinin 2. fıkrasına göre, bir idarî işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilmeden önce, davalı idarenin savunması alınır. Bir diğer deyişle yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi için, esas olarak idarenin savunmasının alınması zorunludur⁹³. Sınır dışı etme kararı, telafisi güç sonuçların doğumuna yol açabilecek ağır bir karardır. Bu kararın uygulanması halinde, eski halin yerine gelmesini sağlamak oldukça güç olabilmektedir. Dolayısıyla, bu kararın uygulanmasında idarenin oldukça titiz ve bir o kadar da seri hareket etmesi gerekmektedir. Sınır dışı etme kararının yürütmesinin durdurulması, bu kararın hukuka aykırı bir karar olduğu ihtimali de hesaba katılacak olursa, önemli ve ivedilikle gerçekleştirilmesi gereken bir husustur. Bu durumda idarenin savunmasının alınmasının beklenmesi, zaten güç olan koşulların, daha da kötüleşmesine

⁹³ Yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi için idarenin savunmasının alınması gerektiği hakkında detaylı bilgi için ayrıca bkz. **ÖZAY**, s. 265. Her olay için mutlaka idarenin savunmasının beklenmesinin kurumun etkinliğini önemli ölçüde azaltacağı yönünde görüş için bkz. **ÇAĞLAYAN**, s. 503.

sebeplere olabileceğinden sınır dışı etme kararının yürütmesinin durdurulmasında, bu şartın aranmaması yerindedir.

Sınır dışı etme kararının yürütülmesinin durdurulmasının, İYUK'un 27. maddesinde düzenlenen genel düzenlemeden, önemli farklarından birisi de, esasa ilişkin şartlardan kaynaklanmaktadır. İYUK'un 27. maddesine ve Anayasa'nın 125. maddesine göre, bir idarî işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi için idarî işlemin uygulanması halinde, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idarî işlemin açıkça hukuka aykırı olması gerekmektedir. YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrası ise, hakkında sınır dışı etme kararı alınan bir yabancı, yargı yoluna başvurması halinde sınır dışı edilmeyeceğini düzenlemiş ve bu durumu esasa ilişkin herhangi bir şarta bağlamamıştır. Bir diğer deyişle, idarenin vermiş olduğu sınır dışı etme kararı açık bir hukuka aykırılık içermiyor ve telafisi imkânsız veya güç bir zarar doğurmuyor olsa bile, hakkında sınır dışı etme kararı alınmış olan bir yabancı, yargı yoluna başvurması halinde yargılamanın sonuna kadar sınır dışı edilemeyecektir.

2. Dava Açma Süresi İçinde Yabancı Sınır Dışı Edilememesi

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasında, yabancı sınır dışı edilmesini erteleyen bir başka düzenlemeye daha yer verilmiştir. Yukarıda ele alındığı üzere, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı yargı yoluna başvurması halinde yargılama sonuçlanıncaya kadar sınır dışı edilememesi, İYUK'un 27. maddesindeki genel hükümden ayrı olarak getirilmiş bir yürütmenin durdurulması işlemidir. Bundan farklı olarak, dava açma süresi içerisinde yabancı sınır dışı edilememesi, kanun gereği sınır dışı etme kararının icrasını askıya alan yeni ve farklı bir hükümdür. Her iki düzenleme de aynı cümle içinde yer almasına rağmen, yabancı için nitelik itibarıyla birbirlerinden farklı korumalar getirmişlerdir.

Yürütmenin durdurulmasına ilişkin açıklamalara yer verirken, yürütmenin durdurulması ile iptal davasının birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğundan da bahsedilmişti. Bir diğer deyişle, yürütmenin durdurulması talebinde bulunabilmek için veya yargı yoluna başvuru ile birlikte yürütmenin kendiliğinden durması için, her ihtimalde iptal davası açılmış olması gerekmektedir. Dava açma süresi içerisinde, henüz ortada açılmış bir iptal

davası yokken, bir idarî işlemin yürütmesinin durdurulması kanunen mümkün değildir⁹⁴.

Henüz idarî dava açılmaksızın sınır dışı etme işleminin uygulanmaması, başka bir ifadeyle işlemin icrasının askıya alınması/ötelenmesi YUKK ile getirilmiş yeni bir düzenlemedir. Tipik bir yürütmenin durdurulması işleminden çok farklı olduğundan, bu düzenleme, Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan hak arama hürriyetinin etkili kullanımını sağlamaya yönelik kanunî bir güvence niteliği arz etmekte ve hakkında sınır dışı etme kararı alınan kimseyi korumayı amaçlamaktadır. Zira sınır dışı etme kararı, dava açma süresinin bittiği ana kadar askıdadır. Bu sebeple, yargı yoluna başvurulmaması halinde, bu karar artık uygulanabilir hale gelir⁹⁵. Doktrinde bu durum, AİHM kararları çerçevesinde "otomatik olarak durdurucu etkisi olan bir başvuru yolu" olarak da kabul edilmiştir⁹⁶.

Diğer yandan, hakkında sınır dışı etme kararı alınan bir yabancı, YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrası uyarınca sınır dışı edilmesinin önüne geçilmesi, dava açma süresinin başlangıcı ile mümkün hale gelmeye başlayacaktır. Bu sürenin başlaması ise, sınır dışı etme kararının yabancıya tebliğ edilmesi ile gerçekleşir. Dolayısıyla, hakkında sınır dışı etme kararı alınan bir yabancıya, bu karar tebliğ edilmediği sürece dava açma süresi de işlemeye başlamaz. Bu bağlamda, sınır dışı etme kararının tebliğinden önce de yabancı, sınır dışı edilemeyeceği sonucuna varılabilir⁹⁷.

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasının son cümlesinde, YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasının (b), (d) ve (k) bentlerine göre hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıların getirilen korumanın haricinde tutulduğu görülmektedir. Ancak söz konusu yabancılar yalnızca, yargı yoluna başvuru halinde yürütmenin kendiliğinden durması korumasından faydalanamayacaklardır. 676 sayılı KHK'nın 35. maddesi dikkate alındığında,

⁹⁴ GÖZÜBÜYÜK, s. 460.

⁹⁵ Dava açma süresi içinde yabancı, sınır dışı edilmemesi, beraberinde sınır dışı etme kararının icrasının derhal veya çok kısa sürede icrasının gerekmediği sonucunu da beraberinde getirir: ERTEN, s. 32.

⁹⁶ BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, s. 245.

⁹⁷ ERTEN, s. 32.

bu yabancılardan sadece yargı yoluna başvuranlar hakkında sınır dışı etme kararının uygulanması yönünde bir düzenleme getirildiği görülmektedir. Zira söz konusu yabancılar, yalnızca cümlenin "yargı yoluna başvurulması hâlinde..., yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez" şeklinde ifade edilen ikinci bölüme yerleştirilmek suretiyle, kendilerinin yürütmenin durdurulmasından faydalanamayacakları düzenlenmiştir. Dolayısıyla, dava açma süresi içerisinde, YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasının (b), (d) ve (k) bentlerinde gösterilen bu yabancıların sınır dışı edilmelerinin mümkün olmadığı söylenebilir.

SONUÇ

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasının son cümlesinde, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıların sınır dışı edilmesinin icrasının ertelenmesi amacıyla yeni bir düzenleme getirilmiştir. Söz konusu düzenleme ile yabancıların dava açma süresi içerisinde ve yargı yoluna başvurusu halinde, yargılama sonuçlanıncaya kadar sınır dışı edilmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Kanun koyucu, hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıların sınır dışı edilmemesine ilişkin ikili bir ayırım yapmıştır. Buna göre ilk durum, yabancıların yargı yoluna başvurusu halinde sınır dışı etme kararının yürütmesinin kendiliğinden durmasıdır. Bu durumda İYUK'un 27. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen genel olarak idarî işlemlerin yürütmesinin durdurulmasından farklı olarak, davacının talepte bulunması gerekmediği gibi, gerekçeli mahkeme kararıyla bu durumun belirlenmesine de gerek yoktur. Sınır dışı etmenin yürütmesinin durdurulmasına ilişkin bu koruma, yargılama sonuçlanıncaya kadar devam etmektedir. Ancak bu durum, YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasında düzenlendiği üzere, YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri haricinde kalan kişiler için geçerlidir. Diğer yandan, bu kişilerin koruma kapsamı dışında bırakılması, yürütmenin durdurulması talebinde bulunamayacakları anlamına gelmemektedir. Söz konusu yabancıların, yargı yoluna başvurmaları halinde haklarında alınan sınır dışı etme kararının yürütmesi kendiliğinden durmasa da, bu yabancılar İYUK'un 27. maddesinin 2. fıkrasına uygun olarak yürütmenin durdurulması talebinde bulunabilmelidirler. Sınır dışı etme işlemi gibi, uygulanması ile birlikte ağır sonuçlar ortaya çıkabilecek bir idarî işlemin yürütmenin

durdurulması koruması kapsamının dışında bırakılması düşünülemez. Zira yürütmenin durdurulması müessesesinin amacı, iptal davası sonucunda verilebilecek iptal kararı nedeniyle, ortaya çıkabilecek telafisi güç ya da imkânsız zararların önüne geçmektir.

Sınır dışı etme kararlarının icrasının ertelenmesi çerçevesinde, YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasıyla getirilen ikinci durum, dava açma süresi içinde yabancıнын sınır dışı edilmemesidir. Yabancıнын dava açma süresi içinde sınır dışı edilmemesi, yürütmenin durdurulması işleminden farklı bir koruma getirmektedir. Zira yürütmenin durdurulması iptal davasına sıkı sıkıya bağlı bir müessesedir. Dava açma süresi içinde yabancıнын sınır dışı edilememesi, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyetinin etkili kullanımını sağlamak için getirilen kanunî bir güvence olarak kabul edilebilir. Söz konusu güvence, dava açma süresi için geçerlidir. Bir diğer deyişle, yabancıнын yargı yoluna başvurmaması halinde, dava açma süresi sona erdiği takdirde, yabancıнын sınır dışı edilmesine ilişkin kararın icra edilmesi gerekecektir. YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen YUKK'un 54. maddesinin 1. fıkrasının (b), (d) ve (k) bentlerindeki kişiler, yalnızca yargı yoluna başvurulması halinde yürütmenin kendiliğinden durmasına ilişkin korumanın haricinde tutulduklarından, dava açma süresi içinde bu kişilerin sınır dışı edilemeyecekleri açıktır. Söz konusu durumların ikisinde de yabancıların rızaları saklı tutulmuştur. Bir diğer deyişle, yabancıнын razı gelmesi halinde, sınır dışı etme kararının icrası mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR

- AKYILMAZ, Bahtiyar/SEZGİNER, Murat/KAYA, Cemil:** Türk İdare Hukuku, Ankara 2015.
- ASLAN, Zehreddin:** İdarî Yargı'da Yürütmenin Durdurulması, İstanbul 1994.
- AVCI, Mustafa:** "İdari Yargıda İstinaf", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2011, S. 96, s. 179-204.
- AYBAY, Rona/DARDAĞAN KİBAR, Esra:** Yabancılar Hukuku, İstanbul 2005.
- BAYATA CANYAŞ, Aslı:** "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamındaki Kabul Edilmez Başvuru ve Hızlandırılmış Değerlendirme Kararlarının Kesinliği", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2015, S. 22, s. 133-167.
- BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK, Gülüm:** "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hükümleri Uyarınca Yabancıların Türkiye'den Sınır Dışı Edilmesi", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2013, S. 108, s. 211-258.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan:** İdarî Yargılama Hukuku, Ankara 2015.
- ÇİÇEKLİ, Bülent:** Yabancılar ve Mülteci Hukuku, Ankara 2014.
- DARDAĞAN KİBAR, Esra:** "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısında ve Başlıca Avrupa Birliği Düzenlemelerinde Yabancıların Sınır Dışı Edilmelerine İlişkin Kurallar: Bir Karşılaştırma Denemesi", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 2012, C. 11, No. 2, s. 53-74 (Karşılaştırma Denemesi).
- DEĞİRMENCİ, Olgun/KARAKURUMER, Alkın:** "Suç İşleyen Yabancıların Sınırdışı Edilmesi Tedbirinin Tarihsel Gelişiminin Hukuki Bağlamda İrdelenmesi", Ceza Hukuku Dergisi, 2014, Y. 9, S. 25, s. 125-153.
- DOĞAN, Vahit:** Türk Yabancılar Hukuku, Ankara 2017.
- EKŞİ, Nuray:** "2014 Yılında Kabul Edilen İdari Yargıda İstinaf Müessesesinin Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamında Açılacak İdari Davalara Etkisi", Göç Araştırmaları Dergisi, 2015, C. 1, S. 1, s. 12-43 (İstinaf Müessesesi).
- EKŞİ, Nuray:** Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Abdolkhani ve Karimnia-Türkiye Davası, İstanbul 2010 (Abdolkhani ve Karimnia).

- EKŞİ, Nuray:** "İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 6. Maddesinin Yabancıların Sınırdışı Edilmesine Uygulanıp Uygulanamayacağı Sorunu", Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 2010, Y. 29, S. 1-2, s. 119-139.
- EKŞİ, Nuray:** Türkiye Avrupa Birliği Geri Kabul Antlaşması, İstanbul 2016 (Geri Kabul Antlaşması).
- EKŞİ, Nuray:** Yabancıları ve Uluslararası Koruma Hukuku, İstanbul Ekim 2014.
- ERGÜL, Ergin:** "Türk Hukukunda Yabancıları Sınır Dışı Etme ve Geri Gönderme İşlemleri", Terazi Hukuk Dergisi, 2012, C. 7, S. 74, s. 83-87.
- ERTEN, Rifat:** "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, C. 19, S. 1, s. 3-51.
- GERÇEK, Adnan:** "Yürütmenin Durdurulması Müessesesinin Vergileme İşlemleri Üzerindeki Etki ve Sonuçları", İ. Ü. İktisat Fakültesi Maliye Araştırmaları Merkezi Konferansları, 2002, 41. Seri, s. 117-138.
- GÖZLER, Kemal/KAPLAN, Gürsel:** İdare Hukuku Dersleri, Bursa 2012.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref:** Yönetmelik Yargı, Ankara 2015.
- GÜNER, Cemil:** "Sınır Dışı Etme Kararı ile İlgili İdare Mahkemesi Kararlarının Kesinliği", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2017, C. 75, S. 1, s. 85-113.
- KABAALIOĞLU, Halûk/EKŞİ, Nuray:** "Yabancıların Türkiye'den Sınırdışı Edilmesi", Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 2004, C. 24, S. 1-2, Prof. Dr. Sevin Toluner'e Armağan, s. 503-522.
- KALABALIK, Halil:** İdari Yargılama Usulü Hukuku, Konya 2014.
- KALAY, Jale:** AİHM Kararları Işığında Etkili ve Etkin Bir İdarî Yargı Denetimi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2007.
- KAPLAN, Gürsel:** İdari Yargılama Hukuku, Bursa 2017.
- KASAPOĞLU TURHAN, Mine:** "İdari Yargıda İvedi Yargılama Usulü", Ankara Barosu Dergisi, 2015, S. 3, s. 183-219.
- ODYAKMAZ, Zehra/KAYMAK, Ümit/ERCAN, İsmail:** İdari Yargı, İstanbul 2015.
- OKAY TEKİNSOY, Özge:** İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı, İstanbul 2011.

- ORGAN, İbrahim/COŞKUN KARADAĞ, Neslihan:** "Türk Vergi Yargısında Yürütmenin Durdurulması-II", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2012, C. 21, S. 3, s. 71-84.
- ÖZAY, İl Han:** *Günlüğünde Yönetim II, Yargısal Korunma*, İstanbul 2010.
- ÖZKAN, Işıl:** *Göç, İltica ve Sığınma Hukuku*, Ankara 2013.
- TEKİNSOY, Ayhan:** *İdari Yargılama Hukukunda Yürütmenin Durdurulması*, Ankara 2013.
- TEKSOY, Barış:** "6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa Göre Yabancıların Vize Alma Zorunluluğu" *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013, C. 62, S. 3, s. 855-906.
- YILDIRIM, Ramazan:** *Türk İdarî Rejimi Dersleri (İdârî Yargılama Hukuku) (Cilt 3)*, Konya 2015.
- YILMAZ, Abdülhalim:** "Türkiye'de Yabancıların Sınırdışı Edilmesi: Uygulama ve Yargısal Denetim", *Sınır ve Sınırdışı Türkiye'de Yabancılar, Göç ve Devlete Disiplinlerarası Bakışlar*, Ankara 2014, s. 207-245.
- YILMAZOĞLU, Esat Caner:** "Yabancıların Sınırdışı Edilmesinin Anayasa Mahkemesinde Yargısal Denetimi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2015, S. 5, s. 905-928.